

F B A

**AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO**

I N F O R M A C I J A

**O BANKARSKOM SISTEMU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
31. 12. 2005.**

Sarajevo, mart/ožujak 2006.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH, kao regulatorna institucija koja obavlja superviziju (nadzor) banaka, sačinila je Informaciju o bankarskom sistemu Federacije BiH (stanje 31. decembra 2005. godine po konačnim nerevidiranim podacima) na osnovu izvještaja banaka, te ostalih informacija i podataka koje su banke dostavile. Obuhvaćeni su i rezultati i podaci do kojih se došlo kontrolama na licu mjesta (on site) i analizama u Agenciji (off site finansijske analize).

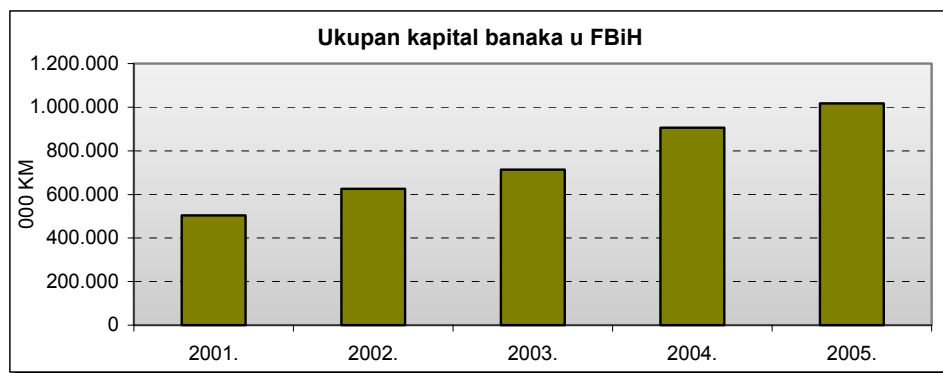
I.	U V O D	1
II.	TRANZICIJA BANKARSKOG SISTEMA	4
	1. RESTRUKTURIRANJE	4
	2. AGENCIJA ZA BANKARSTVO	5
	3. PLATNI PROMET	5
	4. BORBA PROTIV PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA	6
	5. BANKARSKA SUPERVIZIJA	7
III.	POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH	8
	1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA	
	1.1. Status, broj i poslovna mreža	8
	1.2. Struktura vlasništva	8
	1.3. Kadrovi	11
	2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	
	2.1. Bilans stanja	13
	2.1.1. Obaveze	17
	2.1.2. Kapital – snaga i adekvatnost	20
	2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive	23
	2.2. Profitabilnost	28
	2.3. Likvidnost	33
	2.4. Devizni rizik	37
IV.	Z A K L J U Č A K	40
	P R I L O Z I	

I. UVOD

Bankarski sektor u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2005. godini zadržao je i unaprijedio pozitivne trendove i obilježja iz prethodnih godina u svim segmentima poslovanja, što je doprinijelo daljoj stabilizaciji i jačanju ukupnog sistema. Nastavljen je kontinuiran i umjeren rast, učvršćena je stabilnost sektora, poboljšani su pokazatelji poslovanja, privučene su nove strane investicije, jača kapitalna osnova, raste depozitni potencijal i štednja, uvećani kreditni portfelji, rizici su kontrolisani i smanjeni, upravljanje poboljšano, proširena mreža organizacionih jedinica, uvedeni novi proizvodi, pojačana konkurencija, dostignuti viši kvaliteti rada, primijenjeni međunarodni standardi poslovanja i supervizije. Sve to je rezultiralo boljom efikasnošću i profitabilnošću ukupnog sistema.

Tokom 2005. godine najizrazitije promjene mogle bi se svesti na dalji rast i razvoj sistema, pozicioniranje banaka na tržištu i zaoštavanje konkurencije.

• **Rast:** Na kraju 2001 godine u FBiH licencu za rad imale su 33 banke, a na kraju 2005. u sistemu su djelovale 24 banke, koliko je bilo i na kraju 2004. godine. U obrnutoj srazmjeri s tim, skoro svi drugi pokazatelji u posmatranom periodu zabilježili su visoke stope rasta. Prema analizi uglednog londonskog finansijskog časopisa The Banker, među 50 banaka iz centralne Evrope koje su 2001., 2002. i 2003. godine imale najbrži rast posmatrano po kapitalu, aktivni i dobiti našle su se dvije banke iz FBiH.

Pozicioniranje: U posljednje tri godine došlo je do zaoštavanja konkurencije u cilju zauzimanja što boljih tržišnih pozicija između nekoliko najvećih banaka, što je dovelo do dalje koncentracije i polarizacije u sistemu na banke «velike četvorke» i ostale banke. Četiri najveće banke sa aktivom od 6,5 milijardi KM imaju na kraju 2005. godine tržišni udjel od 69%, u njima je deponovano 72% ukupnih depozita, a plasirale su 71% ukupnih kredita. Iako su prisutne manje oscilacije, može se reći da su najveće banke dostigle ciljane tržišne udjele. Takođe, nastavljen je trend rasta učešća stranog kapitala u dioničkom kapitalu, koji je u zadnje tri godine povećan sa 66,7% ili 361 milion KM (na kraju 2002. godine) na 70,2% ili 561 milion KM na kraju 2005. godine. Uporedo s tim, učešće domaćeg privatnog kapitala smanjeno je sa 20,5% na 12,9% dok je državni povećan sa 12,8% na 16,9% što je najviše posljedica dokapitalizacije Investicijske banke FBiH. Koristeći iste pokazatelje došli bi do podataka da je na kraju 2004. godine procenat stranog kapitala u Slovačkoj bio 89,6%, u Hrvatskoj 91,5%, u Češkoj 83,1%, u Bugarskoj 74,3%, u Mađarskoj 80,4%, u Rumuniji 69,3%, u Makedoniji 47,6%, a u Sloveniji 32,3%¹.

¹ Izvor podataka: BSCEE Review 2004. (BSCEE: Bankarski supervizori Centralne i Istočne Evrope)

U 2005. godini strani investitori (bankarske grupacije) kupile su dvije banke koje su bile u većinskom domaćem privatnom vlasništvu, tako da je ukupno 12 banaka u većinskom stranom vlasništvu, šest banaka s većinskim domaćim privatnim kapitalom, a u šest banaka je još uvijek većinski državni kapital. Posmatrano po iznosu aktive, banke koje su u potpunom ili većinskom stranom vlasništvu raspolagale su na kraju 2002. godine sa 75,8% ukupne bankarske aktive, a na isteku 2005. godine sa 89% od ukupno 9,4 milijarde KM aktive.

U potpunom stranom vlasništvu u FBiH je osam banaka sa 410,5 miliona KM kapitala, u četiri banke je strani kapital većinski (124 miliona KM), a u sedam banaka učestvuje između 0,1 i 43% sa ukupnim iznosom od 26,5 miliona KM.

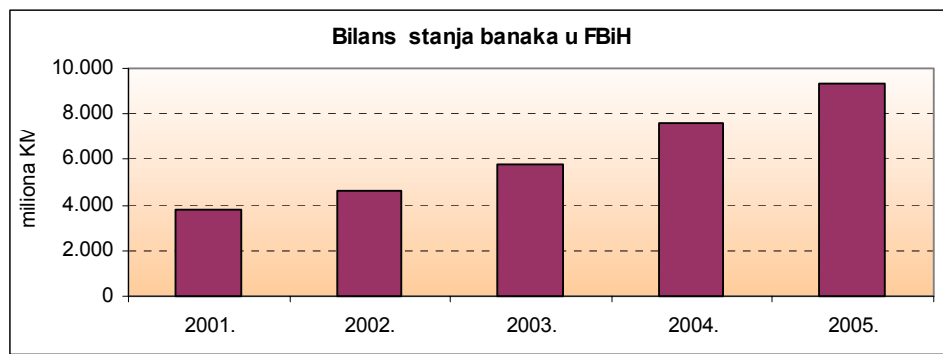
• **Konkurencija:** Stabilizacija sektora i njegovih dijelova i jačanje sigurnosti i pouzdanosti bankarskih institucija, rješavanje unutrašnjih slabosti i kadrovske i organizaciono unaprijeđivanje donijeli su zaoštavanje konkurencije na tržištu. Posebno je evidentna borba za privlačenje i preuzimanje kvalitetnih klijenata, što banke najviše ostvaruju putem kamatne politike (povoljnije kamatne stope na kredite), te asortimanom i kvalitetom svojih usluga. Banke u stranom vlasništvu su u povoljnijem položaju jer imaju pristup finansijskim tržištima i mogućnost kreditnog zaduživanja, a očigledna je i finansijska podrška «majke» ili članica iz grupacije putem depozitnih sredstava. Na isteku 2005. godine banke su imale obaveze po kreditima u iznosu od 1.153 miliona KM što je dva puta više nego na kraju 2003. godine. U cilju poboljšanja adekvatnosti kapitala dio kreditnih sredstava banke su uzele kao subordinisane dugove, koji su na kraju 2005. godine iznosili 132 miliona KM, što je takođe dva puta više nego 2003. godine. Najveći dio angažovanih linija banke koriste za dugoročne plasmane, osiguravajući pri tome ročnu usklađenost izvora i plasmana. Dvije banke dobile su značajnu finansijsku «injekciju» od svojih «majki» u vidu dugoročnih depozita, koji su na kraju 2005. godine iznosili 887 miliona KM. U borbi za klijente koriste se novi proizvodi poput izdavanja kartica ili odobravanja kredita bez žiranata, elektronsko bankarstvo, uvođenja namjenske štednje, stambenih kredita i sl. Ohrabruje sve masovnije korištenje kreditnih i debitnih kartica kao sredstava bezgotovinskog plaćanja. Banke ulažu značajne napore i sredstva da taj vid usluga unaprijede. Samo u prošloj godini instalirano je 100 novih bankomata kojih je sada ukupno 322. Istovremeno, broj POS terminala povećan je za 2.012 pa je sada moguće robu plaćati karticama na 7.826 prodajnih mjesta.

Banke su prepoznale i iskazale svoj interes u segmentu kreditne podrške malim klijentima i na taj način proširile svoje poslovanje prema mikrokreditnim organizacijama, tako da je pet najvećih banaka sa kreditnim sredstvima već ušlo u mikrokreditne organizacije.

Bilans stanja

Prema konačnim nerevidiranim podacima, ukupna bilansna suma banaka u Federaciji BiH iznosila je 31. 12. 2005. godine 9,4 milijarde KM. U odnosu na prethodnu godinu to je povećanje od 23% ili 1,8 milijardi KM.

Tokom posljednjih pet godina, odnosno u periodu od početka 2001. do kraja 2005. godine, bilansna suma sistema povećana je gotovo četiri puta. Zahvaljujući takvom rastu, među 100 najvećih banaka u centralnoj i istočnoj Evropi po prvi put se našla i jedna naša banka i to na 41.mjestu.

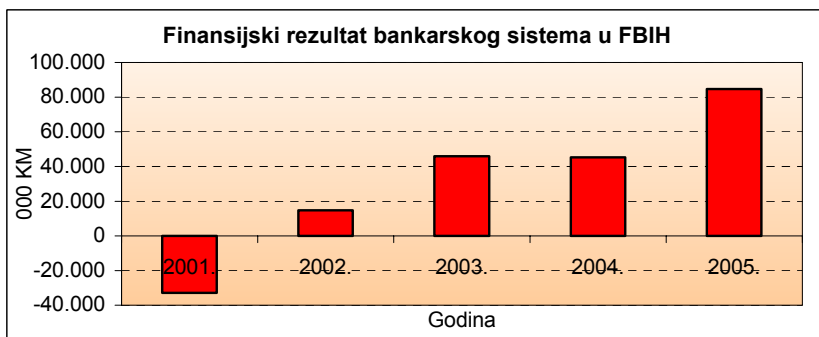
Bilans stanja, odnosno iznos aktive približavaju nas još jednom uobičajenom evropskom standardu. Naime, kao pokazatelj snage bankarskog sektora često se koristi odnos aktive i društvenog bruto proizvoda (GDP). U razvijenim zemljama bankovna aktiva je dva i više puta veća od GDP-a. Tranzicijske zemlje bilježe skromnije odnose. Prema ovom kriterijumu, sektor bankarstva Federacije BiH ima solidan rezultat jer je aktiva u 2005. godini dostigla oko 95% procijenjenog GDP-a za F BiH.

Rast bilansne sume ostvaren je povećanjem depozita za 1,3 milijarde KM ili 23%, uzetih kredita od 302 miliona KM što je povećanje od 36% u odnosu na 2004. godinu i rastu kapitala za 112 miliona KM ili 12%.

Ukupni depoziti, kao najvažniji izvor finansijskog potencijala, dostigli su iznos od 6,9 milijardi KM, a ukupni kapital banaka prešao je jednu milijardu KM. U aktivi banaka najznačajnija stavka su krediti sa iznosom od 5,5 milijardi KM i novčana sredstva od 3,5 milijardi KM.

Bilans uspjeha

Prema konačnim nerevidiranim podacima, na nivou bankarskog sistema ostvarena je dobit od 60,9 miliona KM što je za 34,7% ili 15,7 miliona KM više nego u 2004. godini. Pri tome, 19 banaka je ostvarilo dobit od 87 miliona KM, a u pet je iskazan gubitak u iznosu od 26,1 milion KM.

Ukupno ostvareni ukupan prihod u 2005. godini iznosi 593,1 milion KM i za 21% je veći nego u 2004. godini. U strukturi i dalje raste učešće neto kamatnih prihoda: sa 54,5% u 2004. na 57,2% u 2005. godini. Za razliku od prethodne godine, u 2005. godini je ostvaren brži rast kamatnih prihoda na kredite (29%) nego kreditnih plasmana (25%). Glavni razlog ove promjene je poboljšanje kvaliteta kreditnog portfelja novim zdravim kreditima i smanjenje nekvalitetnih plasmana koji ne donose prihod.

Dva najvažnija indikatora profitabilnosti : ROAA (povrat na prosječnu aktivu) 0,73% i ROAE (povrat na prosječni dionički kapital) 7,83% bolji su u odnosu na 2004. godinu, ali još nisu na nivou iskustvenih standarda. Isti pokazatelji za 2004. godinu iznosili su u Slovačkoj 1,21% i 29,03%, u Hrvatskoj 1,68% i 16,05%, u Češkoj 1,26% i 23,4%, u Bugarskoj 2,06% i 20,02%, u Mađarskoj 1,97% i 23,4%, u Rumuniji 2,04% i 15,58%, u Makedoniji 1,1% i 6,2%, a u Sloveniji 1,05% i 13,34%.

II. TRANZICIJA BANKARSKOG SISTEMA

Proces reformi, transformacije, sanacije i konsolidacije bankarskog sistema u Federaciji BiH u završnoj je fazi. Treba posebno naglasiti da je obavljen bez ikakvih ulaganja javnih prihoda. Za ove namjene u drugim tranzicijskim zemljama, prema procjenama, izdvajana su velika sredstva: u Hrvatskoj 27, u Češkoj 25, Mađarskoj 13, Poljskoj 8 odsto GDP-a.

Dominantno mjesto u finansijskom sektoru Federacije BiH ima bankarski sistem pa je stanje u njemu od posebnog značaja za ukupni ekonomski razvoj. Deceniju nakon isteka rata , može se konstatovati da je konsolidacija bankarstva na samom kraju tog procesa:

- eliminisan je najveći dio problema naslijeđenih iz prethodnog sistema i onih izazvanih ratnim zbivanjima;
- tri četvrtine od ukupnog broja banaka danas su u privatnom vlasništvu, a one drže 95% aktive sistema;
- u 2006. godini trebao bi biti završen proces privatizacije preostalih državnih banaka;
- u vlasništvu stranih investitora je 70,2% dioničkog kapitala u sistemu;
- dolazak stranih investitora donio je zaoštavanje konkurencije, savremeni know-how, nove bankarske proizvode;
- pojačana je kapitalna osnova bankarstva, poboljšana efikasnost i racionalnost poslovanja koja se približava svjetskim standardima;
- prihvaćeni su i primjenjuju se međunarodni standardi supervizije, poboljšano je upravljanje rizicima itd.

Uspješnu transformaciju i tranziciju bankarstva ne prate promjene u drugim sektorima, posebno u realnom sektoru, što je nužno za dalji razvoj bankarstva. Usporen proces ekonomskog oporavka ima višestruke i mnogoznačne posljedice koje imaju uticaj i na bankarstvo.

Najslabija tačka u pomacima svakako je proces privatizacije državnih banaka. U sistemu još uvijek egzistira šest banaka u državnom vlasništvu. Od toga status jedne banke (Investicijske banke FBiH) biće riješen donošenjem novog zakona. Ostale državne banke u posljednje dvije-tri godine stagniraju ne hvatajući korak sa promjenama na tržištu. Krajnje je vrijeme da se proces okonča, bilo privatizacijom, bilo likvidacijom ili stečajem tih banaka.

1. RESTRUKTURIRANJE

Sasvim je izvjesno da će se broj banaka u Federaciji BiH i dalje smanjivati mada će taj proces teći sporije u odnosu na prethodni period. Dvije banke koje imaju istog vlasnika nalaze se u procesu integracije, koji će biti okončan sredinom 2006. godine, a postoje naznake dolaska stranih investitora u još dvije-tri banke.

Posmatrano po veličini aktive, došlo je do radikalnih promjena u sistemu. Lista banaka po iznosu aktive pokazuje velike raspone. Četiri banke imaju aktivu veću od milijardu KM, a po aktivu najveća banka raspolaže s aktivom od 2,5 milijardi KM, dok na drugoj strani, u Federaciji BiH osam banaka ima aktivu manju od 100 miliona KM.

2. AGENCIJA ZA BANKARSTVO

Agencija za bankarstvo FBiH dala je puni doprinos reformi bankarskog sektora iako je, ne rijetko, bilo prisutno nerazumijevanje za mjere koje je poduzimala. Kao neovisna i samostalna institucija za nadzor i licenciranje banaka, osnovana je u drugoj polovini 1996. godine i njen rad od početka je usmjeren na stvaranje jakog i stabilnog bankarskog sistema, tržišno orijentisanog i oslonjenog na međunarodne standarde poslovanja i supervizije (nadzora) banaka. Zakonom o Agenciji utvrđeni su njeni osnovni zadaci koji se, u najkraćem, svode na izdavanje dozvola za osnivanje i rad banaka, donošenje podzakonskih akata, nadziranje rada banaka i poduzimanje mjera u skladu sa Zakonom što uključuje i uvođenje postupaka privremene uprave i likvidacije banaka, odnosno iniciranje postupaka stečaja nad bankama. U proteklih 10 godine FBA je, prema ocjenama i domaćih i stranih dužnosnika, dostigla visok nivo profesionalnosti, sa zaposlenim koji imaju najbolje ekspertize iz oblasti supervizije, stečene kroz brojne edukacije u zemlji i inostranstvu.

S osnovnim ciljem da zaštiti novac i interese deponenata, FBA je u periodu od svog osnivanja do kraja 2005. godine uvela mjere (privremene uprave, likvidacije ili stečaja) u 25 banaka. Privremena uprava uvedena je u 23 banke. Bez postupka privremene uprave u jednoj banci je pokrenut stečajni postupak, i u jednoj likvidacioni postupak (koji je i okončan isplatom obaveza prema povjeriocima i dioničarima). U jednu banku privremena uprava je uvedena po nalogu Visokog predstavnika za BiH.

Od banaka u kojim je uvedena privremena uprava:

- četiri banke su pripojene drugim bankama,
- u šest banaka je pokrenut stečajni postupak. Prema podacima kojim raspolaže FBA postupak je okončan u jednoj banci, a u ostalih pet je u toku,
- u osam banaka je pokrenut likvidacioni postupak. Likvidacioni postupak je okončan u četiri banke (u tri banke su isplaćene sve obaveze prema povjeriocima i dioničarima a jedna je prodana),
- u pet banaka je postupak privremene uprave u toku (u jednoj banci privremena uprava je uvedena po nalogu Visokog predstavnika za BiH, a u četiri banke privremenu upravu je uvela FBA).

Od 25 banaka u kojim su poduzete mjere postupak je okončan u 10 banaka. U jednoj je okončan stečajni postupak, četiri banke su pripojene drugim bankama, jedna prodana a u četiri banke su isplaćene obaveze prema povjeriocima i dioničarima. Pod mjerama se nalazi 15 banaka. U toku je stečajni postupak (kod nadležnih Kantonalnih sudova) u šest banaka, likvidacioni u četiri banke a privremena uprava u pet banaka.

3. PLATNI PROMET

Banke su i u 2005. godini nastavile uspješno obavljati kompletan unutrašnji platni promet, kao jednu od složenijih i značajnijih reformskih promjena.

Prema podacima Centralne banke BiH, tokom 2005. godine banke u Federaciji BiH su obavile ukupno 42 miliona unutrašnjih platnih transakcija u ukupnoj vrijednosti od 59,5 milijardi KM.

Od toga, 27,7 miliona bile su unutarbankarske transakcije u vrijednosti od 32,9 milijardi KM, a obavljeno je i 14 miliona međubankarskih transakcija vrijednih 26,6 milijardi KM. Dakle, od ukupnog broja 66,4% su unutarbankarske transakcije, a 33,6% međubankarske. Po vrijednosti, 55,3% su unutarbankarske, a 44,7% međubankarske transakcije.

Posmatrano na nivou Bosne i Hercegovine, banke iz Federacije BiH obavile su 73% svih unutarbankarskih i 61% ukupnih međubankarskih transakcija. Prema vrijednosti, banke u

Federaciji BiH su unutar banaka transferisale 62%, a između banaka 74% iznosa u ukupnom platnom prometu u BiH.

Učešće banaka pojedinačno u transakcijama platnog prometa u Federaciji BiH kreće se od 0,02 do 10,52 po broju i između 0,13 i 13,91 po iznosu izvršenih transakcija.

4. BORBA PROTIV PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA

U obimnim i ciljanim kontrolama, te na osnovu izvještaja koje su banke dostavile Agenciji, utvrđeno je da su banke usvojile minimalne standarde na sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma i donijele politike koje su definirane Odlukom o minimalnim standardima aktivnosti banaka na sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma. Temeljem odredbi navedene odluke, banke su donijele Programe za provođenje aktivnosti za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, čiji su obavezni dijelovi slijedeće politike:

- politika o prihvatljivosti klijenta,
- politika o identifikaciji klijenta,
- politika o stalnom monitoringu (praćenju) računa i transakcija i
- politika o upravljanju rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma.

Banke su, također, izvršile imenovanje koordinatora za usklađivanje banke sa zahtjevima za aktivnosti protiv pranja novca i finansiranja terorizma, te, u cilju povećanja sposobnosti i efikasnosti osoblja, izradile sveobuhvatne priručnike koji sadrže zakonske i podzakonske propise iz segmenta sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma. Kako bi što efikasnije eliminirale rizike u svom poslovanju, koji su posljedica pranja novca i finansiranja terorizma (rizik reputacije, operativni rizik, pravni rizik, rizici koncentracija u aktivi i depozitima), sve više banaka ovim rizicima posvećuje posebnu pažnju i organizira odjele čija je osnovna zadaća usklađivanje rada banaka sa ovim propisima. Kao direktna posljedica poduzetih aktivnosti, može se konstatirati da je kvaliteta upravljanja ovim rizicima u bankarskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine poprimila trend rasta, uz zadržavanje kvantiteta rizika u granicama umjerenog.

Implementacija usvojenih politika, uopće, izgleda ovako:

Politika o prihvatljivosti klijenta: Definirani su kriteriji prihvatljivosti klijenta i banke su ustrojile posebne registre profila klijenta, koji u nekim bankama zahtijevaju izvjesne dorade.

Politika o identifikaciji klijenta: Banke su usvojile identifikaciju klijenta kao osnovni element standarda «upoznaj svog klijenta». Politiku o identifikaciji klijenta banke primjenjuju kod uspostave poslovnih odnosa sa klijentima. Međutim, još uvijek je prisutan problem ažuriranja dokumentacije kojom se dokumentira uspostava tih odnosa kod već uspostavljenih poslovnih odnosa.

Politika o stalnom monitoringu (praćenju) računa i transakcija: Ova politika počinje se suštinski primjenjivati i sve je manje formalnog praćenja računa i transakcija klijenta, odnosno sve je manje «zlonamjerne» usklađenosti poslovanja banaka. U cilju postizanja suštinskog praćenja računa i transakcija klijenata banke su pristupile, na osnovu primjene principa «upoznaj svog klijenta», izradi lista klijenata čije su transakcije od 30.000,00 KM ili više izuzete od obaveze izvještavanja, što bi na kraju trebalo da rezultira izvještavanjem o sumnjivim transakcijama klijenata.

Politika o upravljanju rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma: Elementi navedene politike su definirani u programima banaka. Definirane su linije izvještavanja, kako eksterne, tako i interne. Banke su u 2005. godini izvijestile 159.968 transakcija, što je za 20% više u

odnosu na prethodnu godinu a predstavlja 0,38% ukupno obavljenih transakcija u bankarskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine (41.668.841 obavljena transakcija) u vrijednosti od 7.237.201.772,00 KM, što je za 3% manje u odnosu na prethodnu godinu i čini 12,15% ukupne vrijednosti obavljenih transakcija u bankarskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine (59.541.851.547,00 KM). Banke su izvijestile o 72 transfera prije njihovog izvršenja, što je za 70% manje u odnosu na prethodnu godinu i čini 0,05 % ukupno izviještenih transfera u vrijednosti od 54.554.084,00 KM, što je za 427% više u odnosu na prethodnu godinu a predstavlja 0,75% vrijednosti ukupno izviještenih transfera u ovoj godini. Najveći broj izviještenih transfera su transferi koje su banke izvijestile po njihovom izvršenju, u propisanom roku, 158.411 transfera, što je za 23% više u odnosu na prethodnu godinu a predstavlja 99% ukupnog broja izviještenih transfera u ovoj godini u vrijednosti 7.103.951.090,00 KM, što je za 3% manje u odnosu na prethodnu godinu i čini 98,15% vrijednosti ukupno izviještenih transfera. Banke su izvještavale i o transferima po isteku rokova propisanih za njihovo izvještavanje, 1.485 transfera, što je za 60% manje u odnosu na prethodnu godinu a predstavlja 0,95% ukupnog broja izviještenih transfera u ovoj godini u vrijednosti od 78.696.598,00 KM, što je za 20% manje u odnosu na prethodnu godinu a predstavlja 1,10% vrijednosti ukupno izviještenih transfera. Podaci o broju i vrijednosti transfera izviještenih prije izvršenja ukazuju na smanjenje kvantiteta rizika, a podaci o broju i vrijednosti transfera izviještenih po proteku roka za izvještavanje ukazuju na porast kvaliteta upravljanja rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma. Ostali podaci iz izvještaja banaka (broj i vrijednost transfera: obustavljenih od FOO, izvršenih po obavijesti FOO, izvršenih po proteku roka od 5 dana, za koje (ni)su traženi podaci), također potvrđuju ocjene o kvantitetu rizika i kvalitetu njegovim upravljanjem. Obuka osoblja, kao bitan segment politike o upravljanju rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma je postala stalan proces u bankarskom sistemu, kako je to propisano Odlukom.

Temeljem navedenog može se zaključiti da kvantitet rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u bankarskom sistemu ima opadajući trend i umjeren je, te da kvalitet upravljanja ovim rizikom ima rastući trend i zadovoljavajući je. Prema tome, ne postoje razlozi za supervizorsku zabrinutost za bankarski sistem Federacije Bosne i Hercegovine, kada je u pitanju izloženost bankarskog sektora rizicima koji su posljedica pranja novca i finansiranja terorizma.

5. BANKARSKA SUPERVIZIJA

Polazeći od potrebe cjelokupne makroekonomske i finansijske stabilnost, Bazelski komitet za superviziju je 1997. godine usvojio dvadesetpet osnovnih principa koji se moraju poštivati da bi supervizorski sistem u bankarstvu bio efikasan.

Principi su minimalni zahtjevi koje treba ispuniti i u mnogim slučajevima neophodno ih je dopuniti drugim mjerama kako bi se zadovoljili specifični uslovi ili regulisali rizici u finansijskim sistemima pojedinih zemalja. Principi se odnose na preduslove za efikasnu superviziju banaka, izdavanje dozvola, opreznosne propise i zahtjeve, metode za stalnu superviziju banaka, neophodne informacije, ovlaštenja supervizora i prekogranično bankarstvo.

Zakonski i podzakonski okvir za poslovanje banaka u Federaciji BiH su konzistentni međunarodnim standardima. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o bankama iz avgusta 2002. godine je normirano (član 69.) da “Propisi koje donosi Agencija... zasnivaju se na osnovnim principima za superviziju banaka koje objavljuje Bazelski komitet za superviziju banaka”. FBA se u cjelini pridržavala ove norme pri pripremi i usvajanju podzakonske regulative koja se primjenjuje od početka 2003. godine, a u regulativu su ugrađene i neke od normi Evropskih bankarskih direktiva.

III. POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BiH

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA

1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 31. 12. 2005. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imale su 24 banke². Broj banaka je isti u odnosu na 31. 12. 2004. godine.

Privremenu upravu na dan 31. 12. 2005. godine imalo je pet banaka (UNA banka d.d Bihać, Hercegovačka banka d.d. Mostar, Ljubljanska banka d.d. Sarajevo, Poštanska banka BiH d.d. Sarajevo i Privredna banka d.d. Sarajevo).

U cijeloj 2005. godini banke su nastojale da i dalje šire mrežu svojih organizacionih dijelova. Banke iz Federacije BiH otvorile su 41 novi organizacioni dio od čega šest u Republici Srpskoj. U odnosu na 31. 12. 2004. godine kada su banke imale 439 organizacionih dijelova, to predstavlja porast od 9,3%.

Sa 31. 12. 2005. godine 11 banaka iz Federacije BiH imale su 27 organizacionih dijelova u Republici Srpskoj i 11 u Brčko Distriktu. Broj organizacionih dijelova banaka iz Republike Srpske u Federaciji BiH u odnosu na stanje 31. 12. 2004. godine se povećao sa devet na 17, odnosno tri banke iz Republike Srpske imale su 17 organizacionih dijelova u Federaciji BiH.

Dozvolu za obavljanje međubankarskih transakcija u unutrašnjem platnom prometu 31. 12. 2005. godine imale su sve banke, a osigurane depozite imalo je 15 banaka.

1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva nad bankama³ sa 31. 12. 2005. godine ocjenjena na osnovu raspoloživih informacija i uvida u samim bankama⁴ je sljedeća:

- U privatnom i pretežno privatnom vlasništvu 18 banaka (75%)
- U državnom i pretežno državnom vlasništvu 6 banaka (25%)

Struktura vlasništva može se promatrati i s aspekta finansijskih pokazatelja, odnosno prema vrijednosti ukupnog kapitala⁵.

Tabela 1 : *Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu*

-u 000 KM-

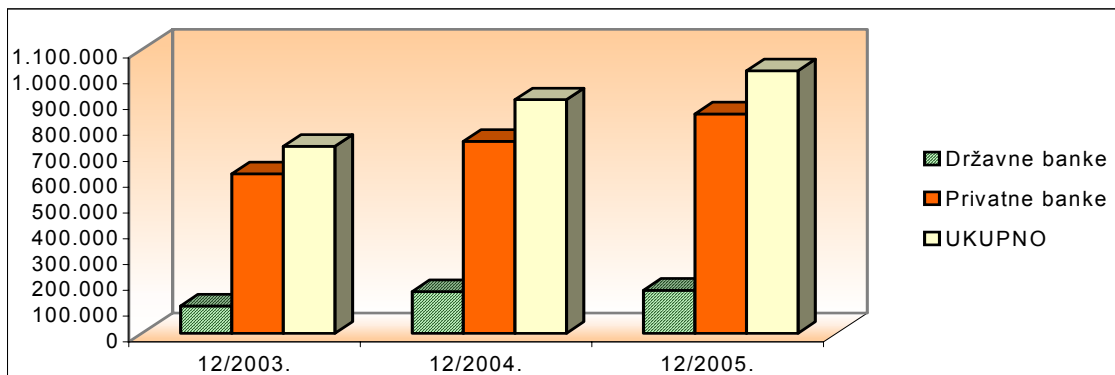
BANKE	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		INDEKS	
	1	2	3	4	5	6	3/2	4/3
Državne banke	106.105	15%	161.915	18%	166.771	16%	153	103
Privatne banke	607.430	85%	743.495	82%	850.469	84%	123	114
UKUPNO	713.535	100%	905.410	100%	1.017.240	100%	127	112

² Od 30.09.2004.godine u finansijske pokazatelje se uključuju i podaci za Hercegovačku banku d.d. Mostar (u periodu od aprila 2001.godine, kada je uvedena privremena uprava u Hercegovačku banku, do 30.09.2004.godine podaci na nivou bankarskog sistema su bez ove banke).

³ Kriterij podjele banaka po vrsti vlasništva je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka.

⁴ Na osnovu dobijenih dokumenata, kao i registracija kod nadležnih institucija svih promjena u kapitalu i dioničarima banaka, došlo se do strukture vlasništva na kapitalu banaka u FBiH na kraju 2005. godine.

⁵ Iz bilansa stanja po shemi FBA: dionički kapital, emisioni ažio, neraspoređena dobit i rezerve, i ostali kapital (finansijski rezultat tekućeg perioda).

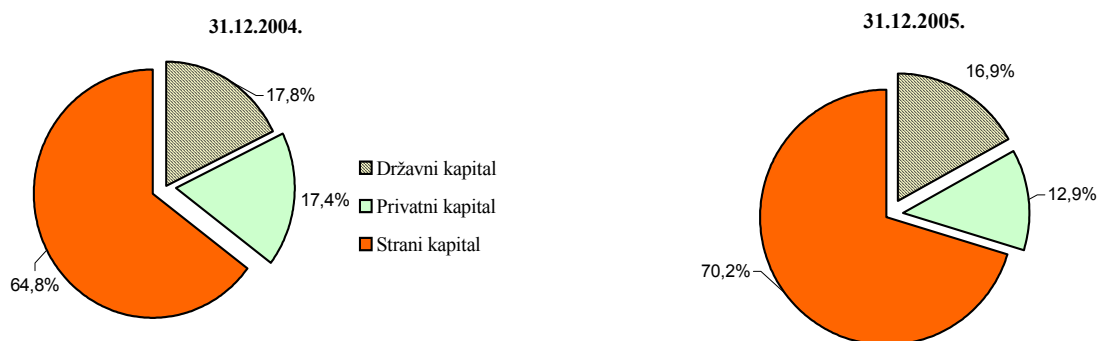
Grafikon 1: Pregled strukture vlasništva (ukupan kapital)

Analizom učešća državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljnija slika o strukturi vlasništva kapitala banaka u Federaciji BiH.

Tabela 2: Struktura vlasništva prema učešću državnog, privatnog i stranog kapitala

- u 000 KM-

DIONIČKI KAPITAL	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	5/3	7/5
1	3	4	5	6	7	8	9	10
Državni kapital	75.636	12,6	135.350	17,8	135.344	16,9	179	100
Privatni kapital (rezidenti)	115.411	19,2	132.785	17,4	103.026	12,9	115	78
Strani kapital (nerezidenti)	408.882	68,2	493.227	64,8	561.117	70,2	121	114
UKUPNO	599.929	100,0	761.362	100,0	799.487	100,0	127	105

Grafikon 2: Struktura vlasništva (dionički kapital)

Analiza vlasničke strukture banaka s aspekta dioničkog kapitala najizrazitije pokazuje promjene i trendove u bankarskom sistemu FBiH, i to u segmentu promjene strukture vlasništva.

Udio državnog u ukupnom dioničkom kapitalu banaka sa 31. 12 2005. godine iznosi 16,9 % i manji je za 0,9 procentnih poena u odnosu na 31. 12. 2004. godine. Udio preostalog državnog kapitala u privatnim bankama je ispod 1%, odnosno iznosi 1,2 miliona KM.

U odnosu na 31. 12. 2004. godine učešće privatnog kapitala (rezidenata) u ukupnom kapitalu bankarskog sektora smanjeno je sa 17,4% na 12,9%, a učešće stranog kapitala je povećano sa 64,8% na 70,2%. Rast učešća stranog kapitala od 5,4 procentna poena je iz sljedećih razloga: izvršene dokapitalizacije u iznosu od 47 miliona KM kod pet banaka (tri u stranom vlasništvu, jedne s većinskim domaćim kapitalom i jedne državne banke), promjene vlasničke strukture (dvije strane bankarske grupacije kupile su dvije banke koje su bile u većinskom domaćem privatnom vlasništvu), te prodaje dionica rezidenata (u četiri banke) stranim kupcima (nerezidentima) u ukupnom iznosu od cca 7 miliona KM.

Promjene u vlasničkoj strukturi su se odrazile i na učešće, odnosno tržišne udjele i poziciju banaka grupiranih prema kriterijumu većinskog vlasništva na dioničkom kapitalu. Tržišni udjel banaka u većinskom stranom vlasništvu se povećao za 9,5 procentnih poena i sa 31. 12. 2005. godine iznosio je 89%. Tržišni udjel banaka s većinskim domaćim privatnim kapitalom iznosio je 6,5%, a trend daljeg smanjenja udjela državnih banaka nastavljen je i iznosio je svega 4,5%.

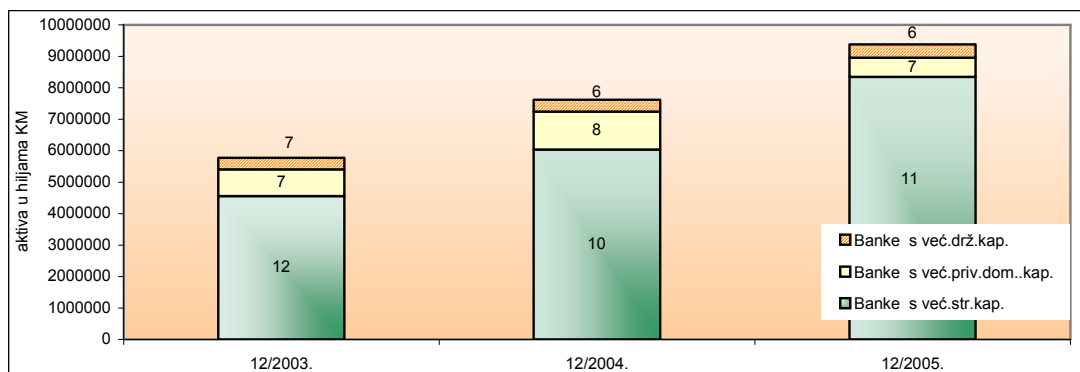
U funkciji što jačeg tržišnog pozicioniranja bili su i integracijski procesi u prethodnim periodima, a koji su rezultirali koncentracijom u bankarskom sektoru kroz okrupnjavanje najvećih banaka, smanjenjem broja banaka, te zaoštavanjem konkurencije. Do promjena će doći u narednom periodu, kao rezultat aktivnosti koje su u toku a odnose se na proces integracije dvije banke.

Tabela 3 : Tržišni udjeli banaka prema vrsti vlasništva⁶

- u %-

BANKE	31.12.2003.			31.12.2004.			31.12.2005.		
	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Banke s većinskim državnim kapitalom	7	14,9	6,4	6	17,9	4,9	6	16,4	4,5
Banke s većinskim privatnim domaćim kap.	7	19,7	14,7	8	16,9	15,8	6	8,0	6,5
Banke s većinskim stranim kapitalom	12	65,4	78,9	10	65,2	79,3	12	75,6	89,0
U K U P N O	26	100,0	100,0	24	100,0	100,0	24	100,0	100,0

Grafikon 3: Tržišni udjeli prema vrsti vlasništva

⁶ Prema većinskom kapitalu (učešće veće od 50%).

1.3. Kadrovi

U bankama FBiH na dan 31.12. 2005. godine bilo je zaposlenih ukupno 6.015 radnika, od toga u bankama s većinskim državnim kapitalom 8%, a u privatnim bankama 92%.

Tabela 4 : Zaposleni u bankama FBiH

BANKA	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		3:2	4:3
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državne banke	549	10%	490	9%	475	8%	89	97
Privatne banke	4.845	90%	5.197	91%	5.540	92%	107	107
UKUPNO	5.394	100%	5.687	100%	6.015	100%	105	106
Broj banaka	26		24		24			

U 2005. godine broj zaposlenih je povećan za 6% ili 328 radnika, a odnosi se isključivo na privatne banke.

Tabela 5 : Kvalifikaciona struktura zaposlenih

STEPEN STRUČNE SPREME	BROJ ZAPOSLENIH			INDEKS	
	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.	3:2	4:3
1	2	3	4	5	6
Visoka stručna sprema	1.847	2.016	2.165	109	107
Viša stručna sprema	546	596	642	109	108
Srednja stručna sprema	2.825	2.962	3.102	105	105
Ostali	176	113	106	64	94
UKUPNO	5.394	5.687	6.015	105	106

Banke su i u 2005. godini nastavile politiku zapošljavanja radnika s visokom i višom stručnom spremom, iako se to nije značajnije odrazilo na izmjenu strukture prema stepenu stručne spreme, jer najveće učešće od 52% i dalje imaju zaposleni sa srednjom stručnom spremom.

Jedan od pokazatelja koji utiče na ocjenu performansi pojedinačne banke i bankarskog sistema je efikasnost zaposlenih, iskazan kao omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom. Veći omjer je pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja i banke i sistema u cjelini.

Tabela 6 : Aktiva po zaposlenom

BANKE	31.12.2003.			31.12.2004.			31.12.2005.		
	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.
Državne	549	369.974	674	490	373.064	766	475	423.349	891
Privatne	4.845	5.402.076	1.115	5.197	7.240.166	1.393	5.540	8.956.242	1.616
UKUPNO	5.394	5.772.050	1.070	5.687	7.613.230	1.339	6.015	9.379.591	1.559

Na kraju 2005. godine na nivou bankarskog sistema na svakog zaposlenog je dolazilo 1,6 miliona KM aktive. Ovaj pokazatelj znatno je bolji kod sektora privatnih banaka, što je i

očekivano s obzirom na stagniranje ili smanjenje obima poslovanja državnih banaka i u vezi s tim prevelikog broja zaposlenih.

Tabela 7 : Aktiva po zaposlenom po grupama

Aktiva (000 KM)	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.
	Broj banaka	Broj banaka	Broj banaka
Do 500	9	7	5
500 do 1.000	5	5	7
1.000 do 1.500	8	4	3
1.500 do 2.000	3	7	3
Preko 2.000	1	1	6
UKUPNO	26	24	24

Analitički pokazatelji za pojedinačne banke kreću se u rasponu od 168 hiljada KM do 3,1 milion KM aktive po zaposlenom. Devet banaka imaju ovaj pokazatelj bolji od istog za bankarski sektor, a kod četiri najveće banke u sistemu prelazi iznos od 1,9 miliona KM. Na kraju, može se reći da su poboljšani uvjeti u kojima banke servisiraju svoje komitente, pravna i fizička lica, kao i uslovi pod kojima banke plasiraju sredstva klijentima.

2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA BANAKA

Kontrola banaka putem izvještaja obavlja se korištenjem izvještaja propisanih od strane FBA i izvještaja drugih institucija, koji čine bazu podataka utemeljenu na tri izvora:

1. informacije o bilansu stanja za sve banke koji se dostavlja mjesečno, sa dodatnim prilogima tromjesečno, koji sadrže detaljnije informacije o novčanim sredstvima, kreditima, depozitima i vanbilansnim stavkama, te osnovne statističke podatke,
2. informacije o solventnosti banaka, podaci o kapitalu i adekvatnosti kapitala, klasifikaciji aktive, koncentracijama određenih vrsta rizika, poziciji likvidnosti, izloženosti deviznom riziku, a na osnovi propisanih izvještaja od strane FBA (tromjesečno),
3. informacije o rezultatima poslovanja banaka (bilans uspjeha po shemi FBA) i izvještaji o novčanim tokovima, koji se dostavljaju FBA tromjesečno.

Osim navedenih standardiziranih izvještaja, bazu podataka čine i informacije dobijene na osnovu dodatnih izvještajnih zahtjeva postavljenih od strane FBA, u cilju što kvalitetnijeg praćenja i analize poslovanja banaka u Federaciji, zatim izvještaji o reviziji finansijskih izvještaja banaka urađeni od strane neovisnog revizora, kao i svi ostali podaci relevantni za ocjenu performansi svake pojedinačne banke i bankarskog sistema u cjelini.

U skladu sa odredbama Zakona o početnom bilansu stanja banaka, banke sa većinskim državnim kapitalom obavezne su izvještavati FBA na bazi "punog" bilansa stanja raščlanjenog na: pasivni, neutralni i aktivni podbilans. U cilju dobivanja realnih pokazatelja poslovanja banaka u Federaciji BiH u nastavku će se analiza bankarskog sistema temeljiti na pokazateljima iz aktivnog podbilansa banaka sa većinskim državnim kapitalom⁷.

⁷ Neke od državnih banaka u "punom bilansu" iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država. Na dan 31. 12. 2005. godine te stavke su ukupno iznosile 680 miliona KM.

2.1. Bilans stanja

Ukupna bilansna suma banaka u Federaciji BiH, prema dostavljenim bilansima stanja na dan 31. 12. 2005. godine, iznosila je 9,4 milijarde KM, što je za 23% ili 1,8 milijardi KM više u odnosu na stanje 31. 12. 2004. godine. Ostvarena stopa rasta u 2005. godini je za devet indeksnih poena manja nego u 2004. godini, a najveći porast od 7% ili 634 miliona KM je ostvaren u četvrtom kvartalu 2005. godine. Iz navedenih pokazatelja može se zaključiti da se nastavlja umjeren i stabilan trend rast bankarskog sektora.

Tabela 8 : *Bilans stanja*

O P I S	IZNOS (u 000 KM)			INDEKS	
	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
A K T I V A (I M O V I N A) :					
Novčana sredstva	2.059.285	2.859.489	3.533.700	139	124
Vrijednosni papiri	25.017	19.430	20.010	78	103
Plasmani drugim bankama	36.369	81.624	68.811	224	84
Kreditni- neto	3.238.270	4.184.579	5.285.193	129	126
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	304.680	299.189	307.029	98	103
Ostala aktiva	108.429	168.919	164.848	156	98
UKUPNA AKTIVA	5.772.050	7.613.230	9.379.591	132	123
P A S I V A :					
O B A V E Z E					
Depoziti	4.292.709	5.602.238	6.864.048	131	123
Uzete pozajmice od drugih banaka	3.779	3.329	2.912	88	87
Obaveze po uzetim kreditima	589.012	850.833	1.152.910	144	136
Ostale obaveze	173.015	251.420	342.481	145	136
K A P I T A L					
Kapital	713.535	905.410	1.017.240	127	112
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	5.772.050	7.613.230	9.379.591	132	123

Tabela 9 : *Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi*

BANKE	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		INDEKS	
							3/2	4/3
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državne banke	369.974	6%	373.064	5%	423.349	5%	101	113
Privatne banke	5.402.076	94%	7.240.657	95%	8.956.242	95%	134	124
UKUPNO	5.772.050	100%	7.613.721	100%	9.379.591	100%	132	123

Aktiva banaka sa većinskim državnim kapitalom povećana je 13% ili 50 miliona KM, dok su privatne banke ostvarile rast od 24% ili 1,7 milijardi KM. Učešće oba sektora ostalo je isto kao na kraju 2004. godine.

Kod pet banaka došlo je do neznatnog smanjenja aktive (četiri u privremenoj upravi), dok je većina banaka (12 banaka) imala umjeren rast po stopama u rasponu od 15% do 25%, a šest banaka imalo je stopu rasta veću od 25%, od toga tri banke su ostvarile rast od cca 46%. Budući da su četiri najveće banke imale stope rasta od 20% do 46,1%, na njih se odnosi 75% ili 1,3 milijarde KM ukupnog rasta bilansne sume bankarskog sektora.

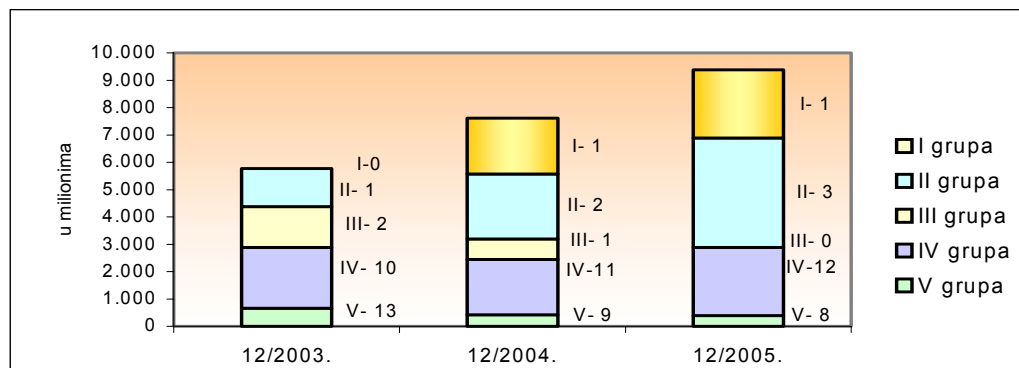
Ako se bankarski sistem analizira s aspekta veličine aktive i određenih grupa u okviru toga, promjene u broju banaka i učešća pojedinih grupa su rezultat rasta aktive većine banaka.

U sljedećoj tabeli daje se pregled iznosa i učešća pojedinih grupa banaka⁸ u ukupnoj aktivni kroz periode (iznosi su u milionima KM):

Tabela 10: Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode

IZNOS AKTIVE	31.12.2003.			31.12.2004.			31.12.2005.		
	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka
I- Preko 2.000	0	0,0	0	2.043	26,9	1	2.495	26,6	1
II- 1000 do 2000	1.395	24,2	1	2.382	31,3	2	3.996	42,6	3
III- 500 do 1000	1.487	25,8	2	741	9,7	1	0	0,0	0
IV- 100 do 500	2.238	38,7	10	2.036	26,7	11	2.504	26,7	12
V- Ispod 100	652	11,3	13	411	5,4	9	384	4,1	8
UKUPNO	5.772	100,0	26	7.613	100,0	24	9.380	100,0	24

Grafikon 4 : Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode

Kao rezultat daljeg rasta najvećih banaka u sistemu, jedna banka je iz III grupe prešla u II, tako da sa 31. 12. 2005. godine tri banke imaju aktivni između jedne i dvije milijarde KM, a jedna banka preko dvije milijarde KM. To je rezultiralo povećanjem učešća četiri najveće banke u sistemu u odnosu na kraj 2004. godine za 1,3 procentna poena, a unutar ove grupe došlo je do određenih promjena učešća, što je posljedica zaoštrene konkurencije i borbe za tržište između banaka „velike četvorke“.

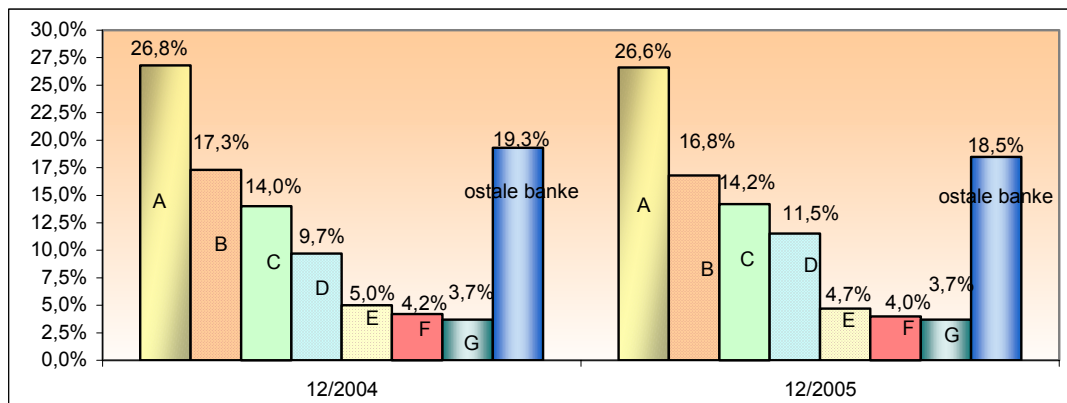
Najveći broj banaka (12 u IV grupi) ima aktivni u rasponu od 100 do 500 miliona KM (od toga devet banaka s aktivom između 100 i 205 miliona KM, a tri banke imaju aktivni između 345 i 440 miliona KM) sa tržišnim udjelom od 26,7%, koliko je iznosilo i na kraju 2004.godine, iako se broj banaka povećao za jednu. U posljednjoj V grupi (osam banaka) broj banaka se kontinuirano smanjuje što utiče i na smanjenje njihovog učešća, koje na kraju 2005. godine iznosi svega 4,1% i tu se nalaze četiri banke čija je aktivni između 10 i 36 miliona KM.

Na osnovu svih pokazatelja može se zaključiti da je u pogledu tržišnog pozicioniranja došlo do izvjesne stagnacije i dosezanja nivoa planiranih udjela, posebno većih banaka u sistemu. Dalje povećanje udjela može se očekivati iz osnova novih integrativnih procesa (pripajanja i spajanja), kako banaka u Federaciji BiH (dvije banke koje imaju istog vlasnika su započele proces integracije koji treba da se okonča u prvoj polovini 2006. godine), tako i banaka u oba entiteta u BIH koje imaju istog vlasnika (uglavnom u vlasništvu stranih finansijskih institucija), što će se vjerovatno desiti u narednoj godini.

⁸ Banke su podijeljene u pet grupa zavisno od veličine aktivne.

U sljedećem grafikonu data je struktura i trend učešća sedam najvećih banaka⁹ u bankarskom sistemu u Federaciji BiH :

Grafikon 5 : Učešće sedam najvećih banaka u ukupnoj aktivi

Rast bilansne sume u izvorima rezultat je rasta depozitnog potencijala (za 23% ili 1,3 milijarde KM), uzetih kredita (za 36% ili 302 miliona KM), subordinisanih dugova (za 57% ili 48 milion KM) i kapitala (za 12% ili 112 miliona KM).

U aktivi banaka krediti¹⁰ su povećani za 25% ili 1,1 milijarda KM, što je za tri procentna poena manje od ostvarene stope u 2004. godini. Novčana sredstva su povećana za 24% ili 674 miliona KM.

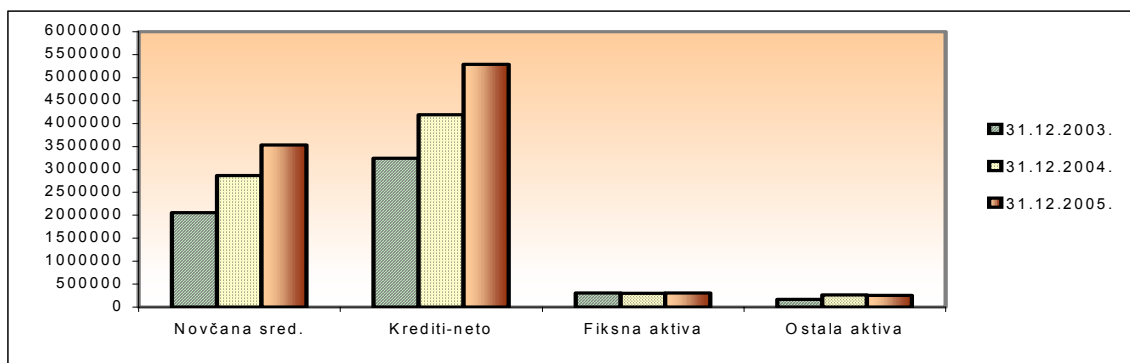
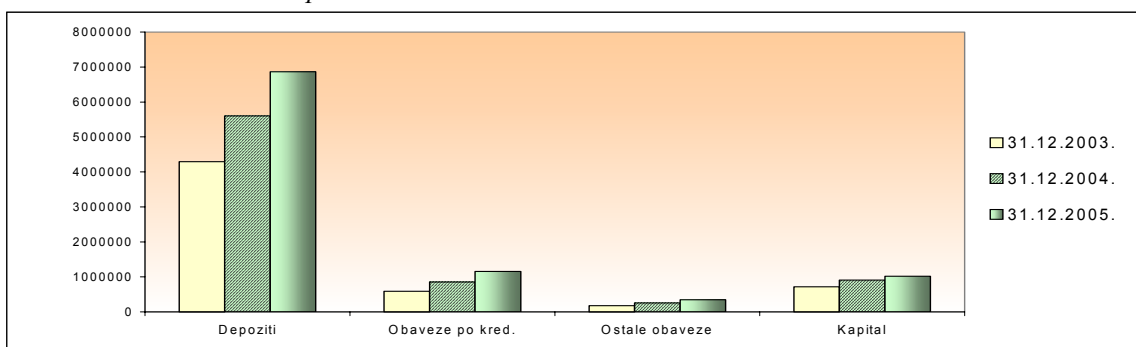
U sljedećoj tabeli i grafikonima data je struktura najznačajnijih pozicija aktive i pasive bilansa banaka kroz periode:

Tabela 11 : Struktura bilansa banaka

O P I S	UČEŠĆE		
	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.
A K T I V A (I M O V I N A) :			
Novčana sredstva	35,7	37,6	37,7
Vrijednosni papiri	0,4	0,2	0,2
Plasmani drugim bankama	0,6	1,1	0,7
Kreditni- neto	56,1	55,0	56,3
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	5,3	3,9	3,3
Ostala aktiva	1,9	2,2	1,8
UKUPNO AKTIVA	100,0	100,0	100,0
P A S I V A :			
O B A V E Z E			
Depoziti	74,4	73,6	73,2
Uzete pozajmice od drugih banaka	0,1	0,1	0,0
Obaveze po uzetim kreditima	10,2	11,2	12,3
Ostale obaveze	2,9	3,2	3,7
K A P I T A L			
Kapital	12,4	11,9	10,8
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	100,0	100,0	100,0

⁹ Banke su označene slovnim oznakama A do F.

¹⁰ Bruto-kreditni (podatak iz bilansa stanja) : kratkoročni, dugoročni , dospjela potraživanja, plaćene-pozvane garancije i potraživanja po poslovima lizinga.

Grafikon 6 : *Struktura aktive bilansa banaka***Grafikon 7 :** *Struktura pasive bilansa banaka*

U promjenama strukture pasive bilansa banaka s aspekta učešća najznačajnijih bilansnih kategorija u izvorima, nastavljen je trend iz prethodnih perioda. Učešće depozita se i dalje lagano smanjuje, ali je sa stopom od 73,2% ostalo dominantno. U 2005. godini zabilježen je značajan rast obaveza po uzetim kreditima što se odrazilo na povećanje njihovog učešća sa 11,2% na 12,3%. Učešće kapitala smanjeno je za 1,1 procentni poen.

Najznačajnija promjena u strukturi aktive je povećanje učešća kredita sa 55% na 56,3%, dok je učešće novčanih sredstava od 37,7% povećano za samo 0,1 procentni poen u odnosu na kraj 2004. godine.

Tabela 12 : *Novčana sredstva banaka*

NOVČANA SREDSTVA	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gotov novac	189.599	9,2	215.543	7,5	231.874	6,6	114	108
RR kod CB BiH	719.621	35,0	1.177.935	41,2	1.679.194	47,5	164	143
Računi kod depoz.inst.u BiH	4.168	0,2	47.798	1,7	24.241	0,7	1.147	51
Računi kod depoz.inst.u inostr.	1.143.819	55,5	1.416.779	49,5	1.596.932	45,2	124	113
Novč. sred. u procesu naplate	2.078	0,1	1.434	0,1	1.459	0,0	69	102
UKUPNO	2.059.285	100,0	2.859.489	100,0	3.533.700	100,0	139	124

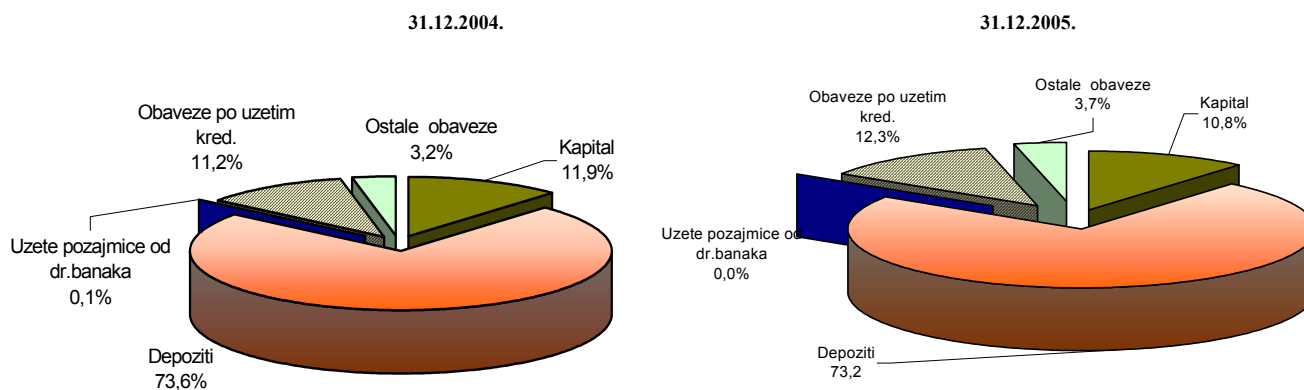
Na kraju 2005. godine banke u Federaciji BiH držale su na računima kod depozitnih institucija u inostranstvu 1,6 milijardi KM (najveći dio u EUR) ili 45,2% ukupnih novčanih sredstava, što je za 4,3 procentna poena manje, iako su nominalno sredstva veća za 13% ili 180 miliona KM u odnosu na kraj 2004. godine. Na računima rezervi banaka kod Centralne banke BiH nalazilo se 1,7 milijardi KM ili 47,5% ukupnih novčanih sredstava, što je za 6,3 procentna poena više nego na kraju 2004. godine. Banke su držale kao gotov novac u trezoru i blagajnama 6,6% ili 232 miliona KM novčanih sredstava.

Promjene u 2005. godini na strani izvora kroz dalji rast depozitnih sredstava u domaćoj valuti a u aktivni rast kreditnog portfolija, zatim postojeća regulativa o izloženosti banaka deviznom riziku i ograničenjima vezanim za neto otvorenu deviznu poziciju i kao, najznačajnije, promjena propisa o obaveznoj rezervi, odnosno povećanje stope izdvajanja obavezne rezerve u drugoj polovini 2005. godine, uticale su na dalje smanjenje učešća novčanih sredstava u stranim valutama. To je rezultiralo promjenom valutne strukture novčanih sredstava i smanjenjem učešća sredstava u stranim valutama sa 54% na 48%, odnosno povećanjem učešća sredstava u domaćoj valuti sa 46% na 52%. Ovo je prvi put da domaća valuta ima veće učešće od stranih valuta.

2. 1. 1. Obaveze

Struktura pasive (obaveze i kapital) u bilansu stanja banaka sa 31. 12. 2005. godine može se sagledati iz sljedećeg grafikona:

Grafikon 8 : *Struktura pasive banaka*

Trend promjena iz prethodnih perioda u strukturi pasive je nastavljen i u 2005. godini. Učešće depozita je smanjeno za 0,4 procentna poena i iznosi 73,2%. Istovremeno, dalji rast obaveza po uzetim kreditima doveo je do povećanja njihovog učešća sa 11,2% na 12,3%, dok je učešće kapitala smanjeno za 1,1 procentni poen i iznosilo je 10,8%.

Banke su i u 2005. godini nastavile sa zaduživanjem u inostranstvu. Pet najvećih kreditora na koja se odnosi 68% ukupnih kreditnih sredstava su: Raiffeisen Zentralbank Osterreich A.G. (RZB), European Bank for Recontruction and Development (EBRD), Bank Polska OPIEKI, OEWAG Wien i Kreditanstalt fur Wiederaufbau (KfW).

Depoziti su u 2005. godini povećani za 23% ili 1,3 milijarde KM, od toga u trećem kvartalu za 454 miliona KM, a u četvrtom za 443 miliona KM. Kao i u prethodnim periodima, povećanje se najvećim dijelom odnosi na sektor privatnih banaka.

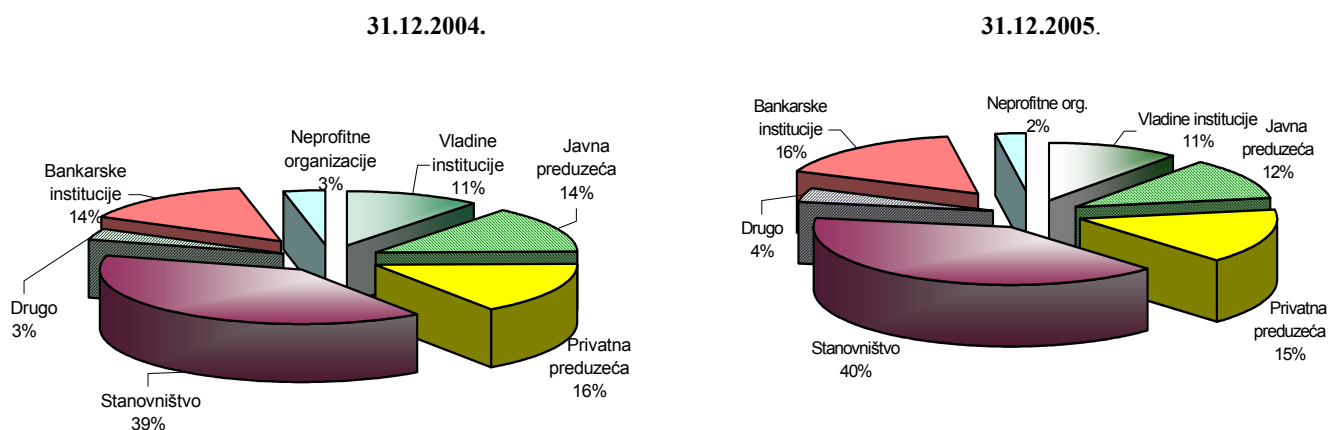
Prema dostavljenim podacima banaka, od ukupnog iznosa depozita sa 31. 12. 2005. godine samo 4% se odnosi na depozite prikupljene u organizacionim dijelovima banaka iz Federacije BiH u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu.

Tabela 13 : *Sektorska struktura depozita*¹¹

- u 000 KM-

SEKTORI	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	498.132	11,6	599.060	10,7	733.881	10,7	120	123
Javna preduzeća	567.677	13,2	783.655	14,0	806.321	11,7	138	103
Privatna preduzeća i druš.	607.046	14,1	876.831	15,7	1.066.022	15,5	145	122
Neprofitne organizacije	147.606	3,5	180.705	3,2	169.005	2,5	122	94
Bankarske institucije	557.166	13,0	808.112	14,4	1.102.161	16,1	145	136
Građani	1.737.238	40,5	2.173.228	38,8	2.717.081	39,6	125	125
Ostalo	177.844	4,1	180.647	3,2	269.577	3,9	102	149
UKUPNO	4.292.709	100,0	5.602.238	100,0	6.864.048	100,0	131	123

Grafikon 9 : *Sektorska struktura depozita*

Analizirajući po sektorima, u 2005. godini depoziti stanovništva su imali istu stopu rasta kao i u 2004. godini (25%), ali su ostvarili najveći nominalni rast u iznosu od 544 miliona KM, uz istovremeno povećanje učešća za 0,8 procentnih poena. Sa stopom od 36% ili 294 miliona KM depoziti bankarskih institucija imali su značajan porast i u 2005. godini, što je povećalo njihovo učešće za 1,7 procentnih poena. Skoro istu stopu rasta (23 % i 22%) imali su depoziti vladinih institucija i privatnih preduzeća, ali sa nominalnim povećanjem od 135 miliona KM, odnosno 189 miliona KM, i sa gotovo istim učešćem kao i na kraju 2004. godine (10,7% i 15,5%). Iako su depoziti javnih preduzeća imali manji porast od 3%, njihovo učešće je smanjeno sa 14% na 11,7%.

Valutna struktura depozita je ostala gotovo ista kao na kraju 2004. godine. Od ukupnog iznosa depozita 41,4% ili 2.844 miliona KM je u domaćoj valuti, a 58,6% ili 4.020 miliona KM je u stranoj valuti, sa dominantnim učešćem EUR-a.

¹¹ Podaci iz popratnog obrasca BS-D koji banke dostavljaju kvartalno uz bilans stanja po shemi FBA.

Štedni depoziti, kao najznačajniji segment depozitnog i finansijskog potencijala banaka, nastavili su i u 2005. godini s umjerenim i stabilnim rastom i ostvarenom stopom od 25% ili 538 miliona KM. Samo kod dvije banke štedni depoziti su neznatno smanjeni, a preostale banke su imale rast štednih depozita. Najveći broj banaka (14) imao je porast štednje između 20% i 50%, u tri banke ostvaren je rast po stopi većoj od 50%. Međutim, 73% ili 394 miliona KM od ostvarenog povećanja odnosi se na četiri najveće banke u sistemu.

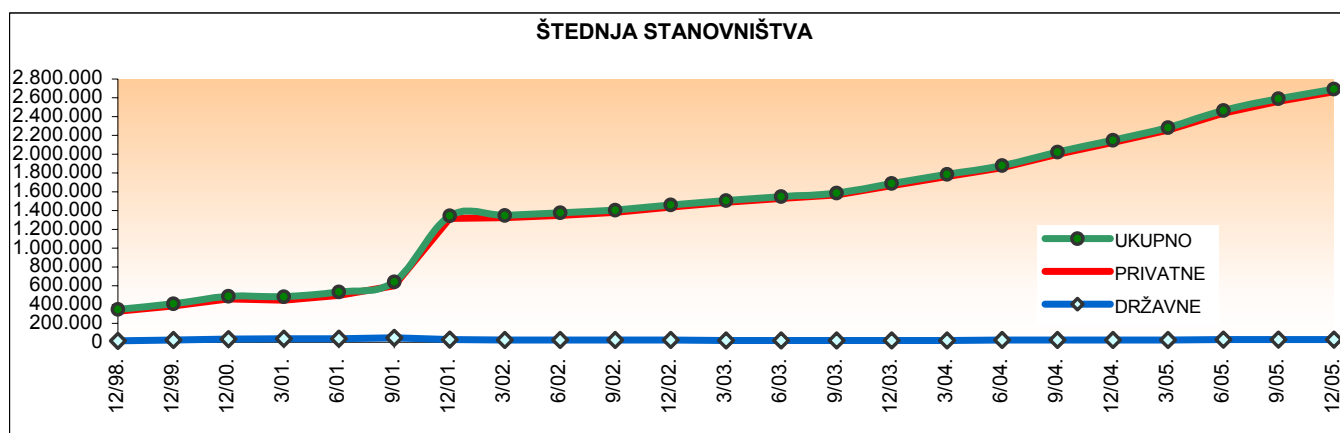
Posmatrano sektorski, gotovo sva štednja nalazi se u privatnim bankama, odnosno svega 1,1% ukupne štednje nalazi se u pet državnih banaka.

Tabela 14 : Nova štednja stanovništva po periodima

- u 000 KM-

BANKE	I Z N O S (u 000 KM)			INDEX	
	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.	3/2	4/3
1	3	3	4	5	6
Državne	20.758	22.342	26.886	108	120
Privatne	1.645.991	2.105.167	2.638.391	128	125
UKUPNO	1.666.749	2.127.509	2.665.277	128	125

Grafikon 10 : Nova štednja stanovništva po periodima

Kao i u ostalim segmentima, evidentno je postojanje jake koncentracije štednje u većim bankama, jer se 76% ukupne štednje nalazi u četiri najveće banke.

Od ukupnog iznosa štednje 29% se odnosi na štedne depozite u domaćoj valuti, a 71% u stranoj valuti.

Tabela 15 : Ročna struktura štednih depozita stanovništva po periodima

BANKE	I Z N O S (u 000 KM)						INDEX	
	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		3/2	4/3
1	3	3	3	4	4	5	6	
Kratkoročni štedni depoziti	1.228.261	73,7%	1.360.285	63,9%	1.567.617	58,8%	111	115
Dugoročni štedni depoziti	438.489	26,3%	767.224	36,1%	1.097.660	41,2%	175	143
UKUPNO	1.666.749	100,0%	2.127.509	100,0%	2.665.277	100,0%	128	125

Ročna struktura štednih depozita, kao i ukupnih depozita, ima pozitivan trend promjena i to najviše zbog stalnog poboljšanja stanja u bankarskom sektoru i jačanja povjerenja u banke, što

je rezultiralo bržim rastom dugoročnih štednih depozita. Posebno treba istaći stabilnost i visok nivo stope rasta dugoročnih štednih depozita, što je dovelo do toga da je njihovo učešće u ukupnim depozitima već prešlo dvije petine.

Za rast štednje u bankama u FBiH uz aktivnosti koje provodi FBA, od značaja je i postojanje sistema osiguranja depozita od januara 2001. godine kada je počela s operativnim radom Agencija za osiguranje depozita u FBiH, da bi u augustu 2002. godine donošenjem Zakona o osiguranju depozita u bankama BiH bila osnovana Agencija za osiguranje depozita Bosne i Hercegovine. Ukupno je 15 banaka iz Federacije BiH primljeno u program osiguranja depozita i dobilo certifikat, a analitički podaci o visini depozita po bankama pokazuju da je u ovim bankama deponovano 95% ukupnih depozita i 97% ukupne štednje. Proces prijema banaka u Federaciji u program osiguranja je u završnoj fazi, s tim da od preostalih devet banaka osam ne mogu aplicirati za prijem zbog neispunjavanja kriterijuma koje je propisala Agencija za osiguranje depozita: šest državnih zbog vlasničke strukture, a dvije privatne banke su pod privremenom upravom. Sigurnost depozita je garant i motiv za dalji porast štednje ne samo u ovim već i u ostalim bankama.

2.1.2. Kapital - snaga i adekvatnost

Kapital¹² banaka u FBiH na dan 31. 12. 2005. godine iznosio je 1.186 miliona KM.

Tabela 16 : *Regulatorni kapital*

O P I S	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.	-u 000 KM-	
				INDEKS	
				3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
DRŽAVNE BANKE					
1.Osnovni kapital prije umanjenja	122.937	163.061	166.737	133	102
2.Odbitne stavke	17.687	2.607	3.923	15	150
a) Osnovni kapital (1-2)	105.250	160.454	162.814	152	102
b) Dopunski kapital	3.061	3.639	7.107	119	195
c) Kapital (a + b)	108.311	164.093	169.921	152	104
PRIVATNE BANKE					
1.Osnovni kapital prije umanjenja	584.221	744.519	828.196	127	111
2.Odbitne stavke	34.311	88.598	98.341	258	111
a) Osnovni kapital (1-2)	549.910	655.921	729.855	119	111
b) Dopunski kapital	183.681	217.639	286.672	118	132
c) Kapital (a + b)	733.591	873.560	1.016.527	119	116
UKUPNO					
1.Osnovni kapital prije umanjenja	707.158	907.580	994.933	128	110
2.Odbitne stavke	51.998	91.205	102.264	175	112
a) Osnovni kapital (1-2)	655.160	816.375	892.669	125	109
b) Dopunski kapital	186.742	221.278	293.779	118	133
c) Kapital (a + b)	841.902	1.037.653	1.186.448	123	114

U 2005. godini kapital¹³ je povećan za 14% ili 148,8 miliona KM u odnosu na kraj 2004. godine, od čega se na povećanje osnovnog kapitala odnosi 76,3 miliona KM, a dopunskog 72,5 miliona KM.

Na rast osnovnog kapitala najviše je uticala dokapitalizacija, odnosno povećanje dioničkog kapitala kod četiri banke za 44,4 miliona KM i istovremeno smanjenje u iznosu od 8,6 miliona KM kod dvije banke po osnovu pokrića gubitka iz prethodne godine, zatim usmjeravanje

¹² Regulatorni kapital definiran čl.8. i 9. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

¹³ Izvor podataka je kvartalni Izvještaj o stanju kapitala banaka (Obrazac 1-Tabela A), propisan Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

dobiti za 2004. godinu u zadržanu neraspoređenu dobit u iznosu od 18,7 miliona KM i rezerve u iznosu od 23,8 miliona KM, te uplaćenog ažia kod jedne banke po novoj emisiji dionica u iznosu od 9,3 miliona KM.

Odbitne stavke (koje su umanjile osnovni kapital) su povećane za 11 miliona KM, a najvažnije promjene su : pokriće nepokrivenih gubitaka iz ranijih godina za 6,9 miliona KM (kod pet banaka), povećanje tekućih gubitaka u iznosu od 14 miliona KM, te povećanje nematerijalne imovine za 4,2 miliona KM.

Povećanje dopunskog kapitala od 72 miliona KM najvećim dijelom rezultat je povećanja subordinisanih dugova u iznosu od 48 miliona KM kod tri banke, povećanja dioničkog kapitala kod jedne državne banke u iznosu od 2,6 miliona KM i povećanja općih rezervi za kreditne gubitke u iznosu od 24,6 miliona KM, dok je iznos revidirane tekuće dobiti uključen u dopunski kapital manji za 2,7 miliona KM nego na kraju 2004. godine¹⁴.

Navedene promjene su uticale na strukturu regulatornog kapitala tako da je učešće osnovnog kapitala smanjeno sa 79% na 75%, a dopunskog povećano sa 21% na 25%.

Rast regulatornog kapitala od 14% pozitivno se odrazio na neto kapital koji je u 2005. godini imao istu stopu rasta od 15% ili 150,6 miliona KM, tako da sa 31. 12. 2005. godine iznosi 1,1 milijardu KM.

Stopa kapitaliziranosti banaka posmatrana kao odnos kapitala i aktive i dalje ima blagi trend pada i sa 31. 12. 2005. godine iznosila je 12,3% i što je za 0,9 procentnih poena manje nego na kraju 2004. godine, a osnovni razlog ovakvom trendu je činjenica da rast kapitala nije adekvatno pratio rast aktive.

Jedan od najvažnijih pokazatelja snage i adekvatnosti kapitala¹⁵ banaka jeste koeficijent adekvatnosti kapitala, izračunat kao odnos neto kapitala i ponderisane rizične aktive. Ovaj koeficijent je na nivou bankarskog sektora sa 31. 12. 2005. godine iznosio 17,5% što je za 1,1 procentni poen manje nego na kraju 2004. godine.

Posmatrano sektorski kod državnih banaka koeficijent je smanjen sa 59,1% (2004. godina) na 57,2%, dok kod privatnih ima kontinuirani blagi pad (sa 16,5% koliko je iznosio na kraju 2004. godine na 15,7%).

FBA je, vršeći nadzor poslovanja i finansijskog stanja banaka u FBiH, u skladu sa zakonskim ovlastima, a u cilju jačanja sigurnosti i banaka pojedinačno i sistema u cjelini, nalogala bankama poduzimanje odgovarajućih aktivnosti na jačanju kapitalne osnove i obezbjeđenju kapitala adekvatnog visini i profilu postojeće i potencijalne izloženosti svim rizicima koji su immanentni bankarskom poslovanju.

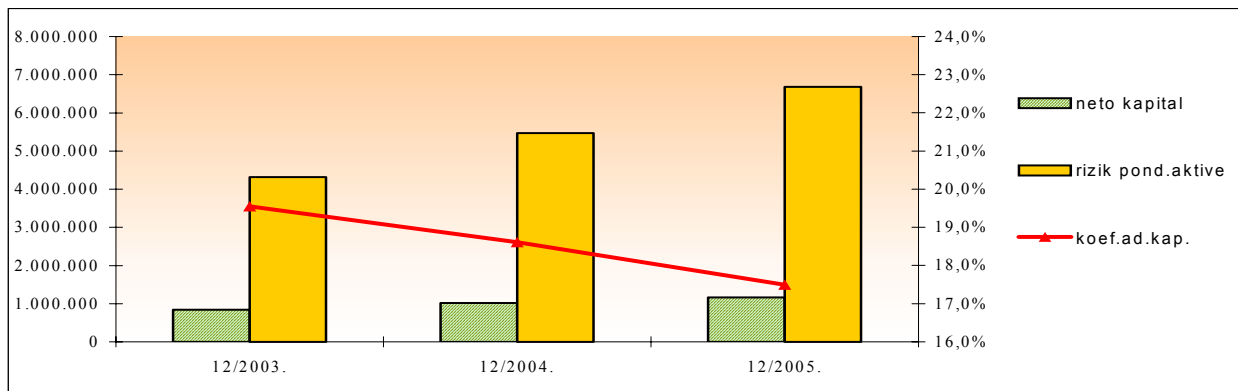
Tabela 17 : *Neto kapital, rizik ponderisane aktive i stopa adekvatnosti kapitala*

¹⁴ Dobit za 2005. godinu revidirana je kod devet banaka, a kod ostalih banaka revizija je u toku.

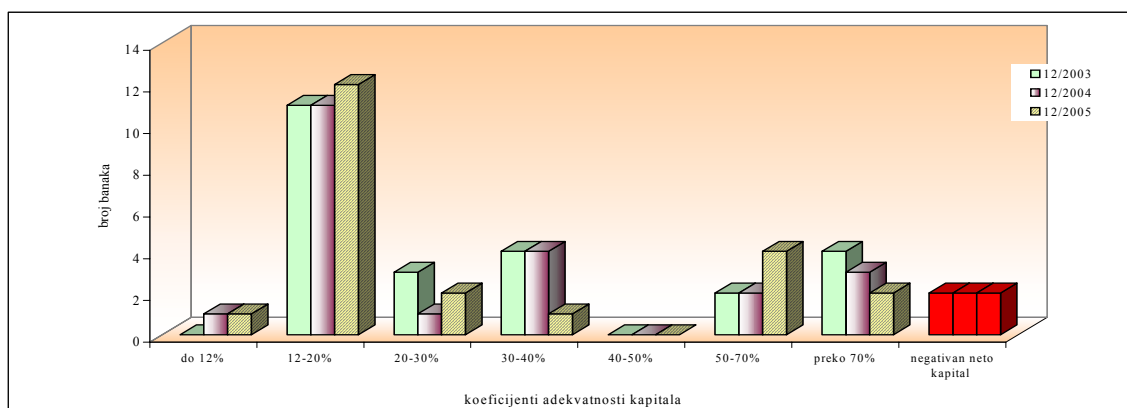
¹⁵ Zakonom propisana minimalna stopa adekvatnosti kapitala iznosi 12%.

O P I S	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.	INDEKS	
				3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
NETO KAPITAL	840.605	1.018.626	1.169.213	121	115
RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KRED. EKVIVALENATA	4.306.774	5.472.154	6.682.394	127	122
STOPA NETO KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA)	19,5%	18,6%	17,5%	95	94

Grafikon 11 : Neto kapital, rizik ponderisane aktive i stopa adekvatnosti kapitala

Grafikon 12 : Koeficijenti adekvatnosti kapitala banaka

Od ukupno 24 banke u FBiH na dan 31. 12. 2005. godine, 21 banka imala je koeficijent adekvatnosti kapitala veći od zakonom propisanog minimuma od 12%. Jedna banka imala je adekvatnost kapitala manju od 12%, dok su dvije imale negativan koeficijent adekvatnosti. Ove tri banke nalaze se pod privremenom upravom.

Kod najvećeg broja banaka prisutan je kontinuirani blagi trend pada koeficijenta adekvatnosti kapitala iako se broj banaka prema grupama u okviru datih raspona bitnije ne mijenja. U drugoj, najbrojnijoj grupi (stopa između 12% i 20%) došlo je do povećanja broja banaka sa 11 na 12. U okviru ove grupe sedam banaka ima koeficijent između 12,3% i 15%. U narednoj grupi (stopa između 20% i 30%) nalaze se dvije banke, dok je broj banaka koje imaju koeficijent između 31% i 40% smanjen sa četiri na jednu. U preostalim grupama takođe su evidentne promjene nastale kao rezultat pada koeficijenta adekvatnosti, što je na kraju

rezultiralo i smanjenjem koeficijenta na nivou banakarskog sistema za 1,1% u odnosu na 2004. godinu. Međutim, iako četiri najveće banke po visini aktive imaju stopu adekvatnosti kapitala nešto veću od zakonom propisanog minimuma (između 13,4% i 14,1%), treba istaći da su u cilju jačanja kapitalne osnove i adekvatnosti kapitala tri banke imale dokapitalizaciju, a dvije su povećale dopunski kapital po osnovu subordinisanog duga.

Svaki dalji rast rizične aktive i posebno rast kreditnih plasmana nužno će zahtijevati i adekvatan rast kapitala, te u tom smislu banke su dužne donijeti program za upravljanje kapitalom banke i kontinuirano pratiti njegovo provođenje u cilju osiguranja i održavanja kvantitete i kvalitete kapitala najmanje na nivou minimalnih zakonskih standarda.

Dalje jačanje kapitalne osnove treba biti prioritetan zadatak najvećeg broja banaka, a u fokusu su najveće banke u sistemu, što je nužno za jačanje stabilnosti i sigurnosti samih banaka i cjelokupnog bankarskog sistema. FBA će poduzimati odgovarajuće mjere i donositi odluke da banke jačaju kapitalnu osnovu koja će garantovati njihovu stabilnost i sigurnost.

2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka (Odluka) utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvaliteta njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava stavki bilansa i vanbilansnih stavki.

Bruto aktiva¹⁶ bilansa banaka u FBiH na dan 31. 12. 2005. godine iznosila je 9,7 milijardi KM, što je za 24% ili 1,8 milijardi KM više nego na kraju 2004. godine. Vanbilansne rizične stavke iznosile su 1,4 milijarde KM i povećane su za 33% ili 344 miliona KM.

Ukupna aktiva sa vanbilansnim stavkama (aktiva)¹⁷ iznosila je 11 milijardi KM i za 24% je veća nego na kraju 2004. godine.

Tabela 18 : Aktiva, vanbilansne stavke i potencijalni kreditni gubici

-u 000 KM-

O P I S	IZNOS (u 000 KM)						INDEX	
	31.12.2003.	Strukt. %	31.12.2004.	Strukt. %	31.12.2005.	Strukt. %	4:2	6:4
1.	2	3	4	5	6	7	8	9
Kreditni	3.272.569	54,5	4.208.295	53,5	5.326.900	55,0	129	127
Kamate	26.395	0,4	29.856	0,4	37.537	0,4	113	126
Dospjela potraživanja	171.821	2,9	209.218	2,7	214.274	2,3	122	102
Potraživanja po plać. garancijama	5.353	0,1	5.026	0,1	4.132	0,0	94	82
Ostali plasmani	50.906	0,9	40.811	0,4	23.950	0,2	80	59
Ostala aktiva	2.468.073	41,2	3.378.320	42,9	4.051.255	42,1	137	120
UKUPNA AKTIVA	5.995.117	100,0	7.871.526	100,0	9.658.048	100,0	131	124
VANBILANS	749.382		1.046.809		1.391.183		140	133
AKTIVA S VANBILANSOM	6.744.499		8.918.335		11.049.231		132	124
Opći kreditni rizik i Potencijalni kreditni gubici	247.369		282.412		313.851		114	111
Već formirane opće i posebne rezerve za kreditne gubitke	247.411		285.090		314.133		115	110

¹⁶ Izvor podataka : Izvještaj o klasifikaciji aktive bilansa i vanbilansnih stavki banaka.

¹⁷ Aktiva definisana članom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka.

Od ukupne aktive sa vanbilansom na nerizične stavke se odnosi 3,9 milijardi KM ili 35,8%, što je za 0,4 procentna poena više nego na kraju 2004.godine, a najvećim dijelom rezultat je porasta novčanih sredstava za 24,5% ili 695 miliona KM i plasmana pokrivenih depozitima za 58% ili 93 miliona KM.

Rast kreditnih plasmana (25%) je uticao na promjenu strukture rizične aktive i povećanja učešća kreditnih plasmana sa 58,1% na 59,1%, dok je učešće novčanih sredstava poraslo sa 37,6% na 37,7%. Dospjela potraživanja porasla su za 2%, dok je njihovo učešće u strukturi aktive smanjeno sa 2,8% na 2,3%.

Analitički podaci po bankama pokazuju da je kod šest banaka (četiri pod privremenom upravom) došlo do smanjenja kreditnih plasmana. Najveći broj banaka (devet) imao je stopu rasta kreditnih plasmana između 15% i 30%, četiri banke imale su stopu rasta veću od 30% , dok se kod ostalih banaka rast kretao u rasponu od 3% do 15%. Četiri najveće banke u F BiH povećale su kreditne plasmane za 873 miliona KM što je 78% ukupnog povećanja na nivou bankarskog sektora, što se odrazilo i na povećanje učešća ovih banaka u ukupnim kreditima sa 69% na 70,5%.

Iz analize sektorske strukture kredita može se zaključiti da su najveće povećanje u iznosu od 644 miliona KM ili 30% imali plasmani dati stanovništvu, zbog čega se i njihovo učešće u ukupnoj sektorskoj strukturi kredita povećalo sa 48,4% na 50,2%. Prema dostavljenim podacima od banaka, sa stanjem 31. 12. 2005. godine s aspekta strukture kredita stanovništvu po namjeni, najveće učešće od cca 73% su krediti odobreni za finansiranje potrošnih dobara¹⁸, na stambene kredite se odnosi 22%, a sa preostalih 5% kreditirani su mali zanati i mali biznis i poljoprivreda.

Značajan porast od 513 miliona KM ili 27% imali su i plasmani dati privatnim preduzećima i društvima uz povećanje učešća sa 43,7% na 44,1%. U ostalim sektorima zabilježene su manje promjene u nominalnom i relativnom iznosu.

Četiri najveće banke u sistemu plasirale su stanovništvu 74% ukupnih kredita datih ovom sektoru, dok isti pokazatelj za sektor privatnih preduzeća iznosi 68%.

Promjena učešća pojedinih sektora u ukupnoj strukturi kredita data je u sljedećoj tabeli:

Tabela 19 : Sektorska struktura kredita

-u 000 KM-

SEKTORI	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	24.526	0,7	31.810	0,7	35.513	0,6	130	112
Javna preduzeća	217.587	6,3	203.698	4,6	188.143	3,4	94	92
Privatna preduzeća i društ.	1.439.009	41,7	1.933.595	43,7	2.446.591	44,1	134	127
Neprofitne organizacije	3.015	0,1	3.619	0,1	9.272	0,2	120	256
Bankarske institucije	33.281	1,0	34.082	0,8	33.123	0,5	102	97
Gradani	1.676.325	48,6	2.139.699	48,4	2.784.053	50,2	128	130
Ostalo	55.999	1,6	76.036	1,7	48.611	1,0	136	64
UKUPNO	3.449.742	100,0	4.422.539	100,0	5.545.306	100,0	128	125

Budući da su plasmani, odnosno krediti najrizičniji dio aktive banaka, njihov kvalitet predstavlja jednu od najznačajnijih determinanti stabilnosti i uspješnosti poslovanja. Ocjena

¹⁸ Uključeno kartično poslovanje.

kvaliteta aktive je ustvari ocjena izloženosti kreditnom riziku plasmana banke, odnosno identificiranje potencijalnih kreditnih gubitaka koji se priznaju kao troškovi rezervi za kreditne gubitke.

Kvalitet aktive i vanbilansnih rizičnih stavki, opći kreditni rizik, potencijalni kreditni gubici po kategorijama klasifikacije¹⁹ i vanbilansne stavke dati su u sljedećoj tabeli:

Tabela 20 : *Klasifikacija aktive, opći kreditni rizik (OKR), potencijalni kreditni gubici(PKG) i vanbilansne stavke (otpisana aktiva i suspendirana kamata)*

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u%)									INDEKS	
	31.12.2003.			31.12.2004.			31.12.2005.			5/2	8/5
	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	5.881.803	87,2	70.974	7.880.830	88,4	94.501	9.901.365	89,6	118.884	134	126
B	563.498	8,4	46.657	730.737	8,2	53.633	831.166	7,5	62.517	130	114
C	152.581	2,3	44.593	143.586	1,6	42.104	157.515	1,4	41.954	94	110
D	139.311	2,0	77.839	162.299	1,8	91.294	159.151	1,5	90.465	117	98
E	7.306	0,1	7.306	883	0,0	880	34	0,0	31	12	4
UKUPNO	6.744.499	100,0	247.369	8.918.335	100,0	282.412	11.049.231	100,0	313.851	132	124
VANBILANSNA EVIDENCIJA											
E	341.166	79,8		343.472	83,3		385.366	87,6		101	112
Susp. kamata	86.205	20,2		68.680	16,7		54.420	12,4		80	79
UKUPNO	427.371	100,0		412.152	100,0		439.786	100,0		96	107

Ako se analizira kvalitet aktive sa vanbilansnim rizičnim stavkama uočava se povećanje klasifikovane aktive (B-E) za 11% ili 110 miliona KM, uz istovremeno povećanje nekvalitetne aktive za 3% ili 10 miliona KM. Dalja analiza analitičkih podataka po sektorima temelji se na pokazateljima kvaliteta kredita datih za dva najznačajnija sektora: stanovništvu i privatnim preduzećima. Nekvalitetna aktiva koja se odnosi na plasmane date sektoru stanovništva ima brži trend rasta (23%) i iznosi 77 miliona KM što je 2,8% od ukupnih kredita odobrenih stanovništvu (na kraju 2004. godine iznosila je 62 miliona KM ili 2,9% ukupnih kredita datih stanovništvu), dok je nekvalitetna aktiva koja se odnosi na pravna lica povećana za svega 1% i iznosi 237 miliona KM ili 8,6% ukupnih kredita odobrenih drugim sektorima. Ovo je i očekivano s obzirom da je nakon kreditne ekspanzije u 2002.godini i narednim godinama intenzivirano kreditiranje stanovništva. Imajući u vidu iskazani trend, u narednom periodu će se posebna pažnja usmjeriti na ocjenu i kretanje kvaliteta ovih kredita, te aktivnosti banaka na minimiziranju negativnih efekata po ovom segmentu kreditnog portfolia i poboljšanju praksi upravljanja istim.

U 2005. godini banke su isknjižile iz bilansa u vanbilans, odnosno otpisale potraživanja u iznosu od 82,7 miliona KM i suspendovale kamatu u iznosu od 9,7 miliona KM. U istom periodu izvršen je trajni otpis stavki aktive u iznosu od 13,8 miliona KM i suspendovane kamate 6,7 miliona KM. Banke su uspjele u istom periodu da naplate ranije otpisanu aktivu u iznosu od 31,2 miliona KM i suspendovanu kamatu u iznosu od 10,5 miliona KM, što se pozitivno odrazilo na njihovu profitabilnost.

¹⁹ U skladu sa članom 22. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banke su dužne da formiraju i kontinuirano održavaju rezerve za OKR i PKG u sljedećim procentima po kategorijama : A 2%, B 5% do 15%, C 16% do 40%, D 41% do 60% i E 100%.

Na kraju 2005.godine saldo otpisane aktive iznosio je 385 miliona KM i za 12% je veća nego na kraju 2004.godine, dok je saldo suspendovane kamate iznosio 54 miliona KM, što je za 21% ili 14 miliona KM manje u odnosu na kraj 2004.godine.

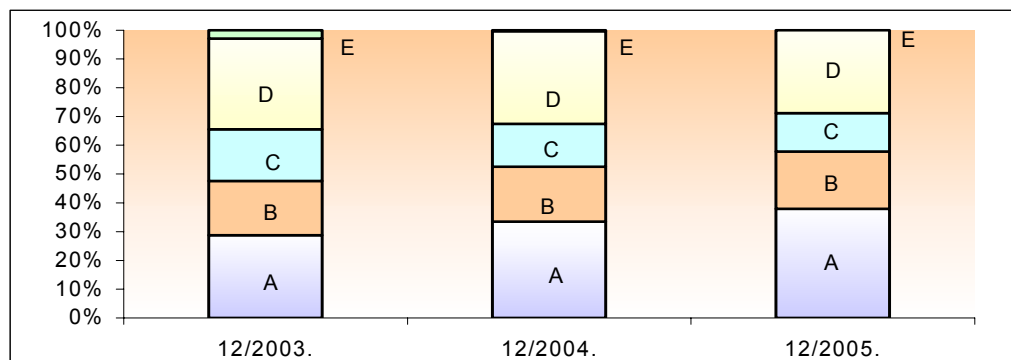
Od ukupno otpisane aktive na otpisanu aktivu po kreditima datim stanovništvu odnosi se 39 miliona KM ili 10,2%, a na suspendovanu kamatu 5,6 miliona KM ili 10,3%.

Nivo općeg kreditnog rizika i procijenjenih gubitaka po kategorijama klasifikacije, utvrđenih u skladu sa kriterijima i metodologiji propisanoj u odlukama FBA, njihov trend i struktura na nivou bankarskog sektora dati su u sljedećoj tabeli i grafikonu.

Tabela 21 : *Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka*

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I STRUKTURA (u%)						INDEKS	
	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	70.974	28,7	94.501	33,5	118.884	37,9	133	126
B	46.657	18,9	53.633	19,0	62.517	19,9	115	117
C	44.593	18,0	42.104	14,9	41.954	13,4	94	100
D	77.839	31,5	91.294	32,3	90.465	28,8	117	99
E	7.306	2,9	880	0,3	31	0,0	12	4
UKUPNO	247.369	100,0	282.412	100,0	313.851	100,0	114	111

Grafikon 13 : *Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka*

Prema izvještajima, banke su formirale rezerve za kreditne gubitke u skladu s propisima i visinom procijenjenog kreditnog rizika.

Analizirajući nivo formiranih rezervi ukupno i po kategorijama klasifikacije, u odnosu na kraj 2004. godine, rezerve za opći kreditni rizik i potencijalne kreditne gubitke veće su za 11% i iznosile su 314 miliona KM, odnosno 2,8 % ukupne aktive sa vanbilansom. Na kraju 2005. godine banke su prosječno za B kategoriju imale izdvojene rezerve po stopi od 7,5%, za C kategoriju 26,6%, D kategoriju 56,8% i E 100%, što se može ocijeniti zadovoljavajućim.

Analiza kvaliteta aktive, odnosno kreditnog portfelja pojedinačnih banaka, kao i on site kontrole u samim bankama, ukazuju da je još uvijek dominantni rizik kod većine banaka kreditni rizik, odnosno postojanje problematičnih kredita odobrenih pravnim licima (preduzećima).

FBA je bankama koje imaju loš kvalitet aktive naložila korektivne mjere u smislu izrade operativnog programa koji moraju sadržavati plan aktivnosti na poboljšanju postojećih praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno kvaliteta aktive, smanjenje postojećih koncentracija, te rješavanje problema nekvalitetne aktive i sprječavanje njenog daljeg pogoršanja. Izvršavanje naloga FBA se kontrinuirano nadzire kroz postkontrolni postupak na osnovu izvještaja i ostale dokumentacije dostavljene od strane banaka, kao i on site kontrolom u cilju provjere iste.

Transakcije s povezanim licima

U svom poslovanju banke su izložene raznim vrstama rizika, od kojih poseban značaj ima rizik vezan za transakcije s licima povezanim sa bankom.

FBA je, u skladu sa Bazelskim standardima, uspostavila određene opreznosne principe i zahtjeve vezane za transakcije s licima povezanim s bankom²⁰, što je regulisano Odlukom o minimalnim standardima za poslovanje banaka s licima povezanim s bankom, u kojoj su propisani uslovi i način poslovanja banaka s povezanim licima. Na osnovu te Odluke i Zakona o bankama Nadzorni odbor banke, a na prijedlog direktora, dužan je da donese posebne politike banke za poslovanje s povezanim licima i da prati njihovu primjenu.

Odlukama FBA propisan je i poseban set izvještaja koji obuhvataju transakcije s jednim dijelom povezanih lica, i to kredite i potencijalne i preuzete vanbilansne obaveze (garancije, akreditivi, preuzete kreditne obaveze) kao najčešći i najrizičniji vid transakcija između banaka i povezanih lica. Set propisanih izvještaja uključuje podatke o kreditima datim sljedećim kategorijama povezanih lica:

- dioničarima banke s više od 5% glasačkih prava,
- članovima Nadzornog odbora i višeg rukovodstva banke i
- subsidijarnim licima i drugim preduzećima kapitalno povezanim s bankom.

Tabela 22: Transakcije s povezanim licima

-000 KM-

Opis	DATI KREDITI			INDEKS	
	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Dioničarima sa više od 5% glasačkih prava, subs.i drugim kapitalno povezanim pred.	37.050	40.084	28.520	108	71
Članovima Nadzornog odbora	388	141	101	36	72
Upravi banke i uposlenim radnicima	1.670	2.392	2.663	139	111
UKUPNO	39.108	42.617	31.284	109	73
Potencijalne i preuzete vanbil.obaveze	8.689	3.235	911	37	28

Iz tih razloga FBA posebnu pažnju (pri on site kontrolama) usmjerava na poslovanje banaka sa povezanim licima. Kontrolori FBA na licu mjesta daju naloge za otklanjanje uočenih propusta u određenim rokovima i pokreću prekršajne postupke, a sastavni dio tih aktivnosti je i praćenje i nadzor provođenja datih naloga. To se pozitivno odrazilo na ovaj segment poslovanja, jer obim transakcija s povezanim licima ima opadajući trend, a time i izloženost riziku prema ovim licima.

²⁰ Član 39.stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o bankama definiše pojam "lica povezana s bankom", gdje više nisu uključeni uposleni radnici.

2.2. Profitabilnost

Prema nerevidiranim podacima o finansijskom poslovanju banaka za 2005. godinu, banke u Federaciji BiH ostvarile su pozitivan finansijski rezultat-dobit u iznosu od 60,9 miliona KM, što je za 34,7% više nego u 2004. godini. Trend poboljšanja profitabilnosti sistema je rezultat sveukupnog trenda poboljšanja i stabilizacije bankarskog sektora.

Ukupna dobit rezultat je ostvarene dobiti kod 19 banaka u iznosu od 87 miliona KM, što je za 52% ili 29,7 miliona KM više nego u 2004. godini, i iskazanog gubitka kod pet banaka (četiri u privremenoj upravi) u iznosu od 26,1 milion KM, što je 116% ili 14 miliona KM više nego u 2004. godini.

Detaljniji podaci dati su u sljedećoj tabeli.

Tabela 23 : Ostvareni finansijski rezultat : dobit/gubitak

-000 KM-

Datum/Opis	Na nivou sistema		Privatne banke		Državne banke	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
31.12.2003.						
Gubitak	-15.384	8	-14.823	6	-561	2
Dobit	61.375	18	58.543	13	2.832	5
Ukupno	45.991	26	43.720	19	2.271	7
31.12.2004.						
Gubitak	-12.100	6	-11.608	5	-492	1
Dobit	57.316	18	53.982	13	3.334	5
Ukupno	45.216	24	42.374	18	2.842	6
31.12.2005.						
Gubitak	-26.121	5	-24.502	2	-1.619	3
Dobit	87.034	19	82.798	16	4.236	3
Ukupno	60.913	24	58.296	18	2.617	6

Na osnovu analitičkih podataka, kao i parametara za ocjenu kvaliteta profitabilnosti (visina ostvarenog finansijskog rezultata-dobit/gubitak i koeficijenta koji se koriste za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja, te drugih parametara vezanih za ocjenu poslovanja) može se zaključiti da poboljšanje ukupne profitabilnosti sistema proizlazi iz pojedinačne profitabilnosti manjeg broja velikih privatnih banaka. Finansijski rezultat državnih banaka nema značajniji uticaj na ukupnu profitabilnost bankarskog sektora.

Od ukupno ostvarene dobiti samo tri velike banke (čija aktiva iznosi 57,6% aktive bankarskog sistema) ostvarile su dobit od 55,4 miliona KM što je 63,6% ukupne ostvarene dobiti bankarskog sistema, a s aspekta visine ostvarenog finansijskog rezultata u 2005. godini 16 banaka ima bolji finansijski rezultat nego u 2004. godini.

Od ukupno iskazanog gubitka 21,7 miliona KM ili 83,2% odnosi se na jednu privatnu banku pod privremenom upravom.

Analiza svih kvantitativnih pokazatelja i faktora koji utiču na održivost i/ili kvalitet profitabilnosti svake banke pojedinačno, pokazuje da ozbiljne probleme sa profitabilnošću imaju dvije privatne banke koje moraju poduzeti adekvatne mjere i aktivnosti za poboljšanje ovog segmenta poslovanja, kako novi gubici ne bi doveli do daljnje erozije njihovog kapitala, a što je naloženo i od strane FBA nakon obavljenog obimnog supervizijskog pregleda poslovanja ovih banaka.

Na nivou sistema ostvaren je ukupan prihod u iznosu od 593,1 milion KM sa stopom rasta od 21% ili 104 miliona KM, što je povećanje od 15 indeksnih poena u odnosu na prethodnu godinu. Ukupni nekamatni rashodi iznose 527,3 miliona KM sa stopom rasta od 19% ili 85 miliona KM i u odnosu na prethodnu godinu to je povećanje od 12 indeksnih poena.

Ukupni prihodi od kamata su porasli za 31%, međutim zbog bržeg rasta kamatnih rashoda od 39%, ostvaren je nešto sporiji rast neto kamatnog prihoda od 27%, iako je to za 16 indeksnih poena više od stope ostvarene u 2004. godini.

Rast prihoda od kamata na kredite od 29% u 2005. godini brži je od rasta kreditnih plasmana koji su porasli za 25% što je dobrim dijelom rezultat poboljšanja kvaliteta kreditnog portfolija novim zdravim kreditima i smanjenja nekvalitetnih plasmana koji ne donose prihod (prema klasifikaciji banaka) sa 6,5% u 2004.godini na 5,4% u 2005.godini.

Značajan rast od 61% u odnosu na prethodnu godinu ostvaren je po osnovu kamata na računima depozita kod depozitnih institucija.

Na osnovu toga kvalitativno je poboljšana struktura ukupnog prihoda banaka u korist kamatnih prihoda, s obzirom da su ukupni prihodi od kamata u odnosu na 2004.godinu u strukturi ukupnog prihoda porasli sa 80,5% na 87,2%. Međutim, zbog bržeg rasta kamatnih rashoda, učešće neto kamatnog prihoda sporije raste, odnosno sa 54,5% u 2004.godini poraslo je na 57,2% u 2005.godini.

Rast učešća kamatnih prihoda u ukupnom prihodu banaka je pozitivan pokazatelj trenda poboljšanja kvaliteta i stabilnosti zarada, jer banke sve veći dio prihoda ostvaruju iz osnovne djelatnosti, odnosno kreditnih aktivnosti.

S druge strane ostvaren je brži rast kamatnih rashoda sa stopom od 39% uz istovremeno povećanje njihovog učešća u ukupnom neto prihodu sa 26% na 30% kao rezultat značajnog rasta kamatonosnih izvora iz kojih je finansiran rast kreditnih plasmana, depozita sa rastom od 23% i uzetih kredita sa rastom od 36%.

Operativni prihodi sporije su rasli od neto kamatnog prihoda, odnosno veći su za 14%, zbog čega je njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno sa 45,5% na 42,8% u odnosu na 2004. godinu. Smanjenje se najvećim dijelom odnosi na ostale operativne prihode koji su nominalno ostali na nivou prethodne godine, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda je smanjeno za 2,4%.

Na ostvarenu stopu rasta operativnih prihoda značajan uticaj je imalo smanjenje prihoda od naknada za izvršene usluge, kao rezultat promjene računovodstvenih politika u segmentu metodologije tretmana i priznavanja prihoda po osnovu naknada koje su vezane za kredite²¹ (primjenjeno kod većeg broja banaka).

Kod nekamatnih rashoda evidentan je nešto sporiji rast sa stopom od 19% u odnosu na ukupan prihod (rast od 21%) u odnosu na prethodnu godinu. U okviru istih nominalno i procentualno najveći porast od 27 miliona KM ili 40% iskazan je kod ostalih operativnih troškova koji su i uticali na iskazivanje visokog gubitka kod jedne privatne banke pod privremenom upravom.

Ovaj porast je neutralisao pad ostalih nekamatnih rashoda u ukupnom prihodu zbog čega je učešće nekamatnih rashoda u strukturi ukupnog prihoda smanjeno za svega 1% odnosno sa 90% u 2004. godini na 89% na kraju 2005. godine.

²¹Primjena MRS 18-Prihod i i MRS 39-Finansijski instrumenti : priznavanje i mjerenje.

Učešće troškova plata i doprinosa smanjeno je sa 29,3% na 28,1%. Učešće troškova rezervi za kreditne gubitke je smanjeno sa 22,5% na 21,3% što je rezultat konstantnog poboljšanja kvaliteta aktive banaka prije svega kvaliteta kreditnog portfolija, jer su plasmani klasifikovani kao dobra aktiva u odnosu na prethodnu godinu porasli za 3,1% što je rezultiralo manjim troškovima za kreditne gubitke, a iznos stavki otpisane aktive i suspendovane kamate u 2005. godini za 32% je manji nego u prethodnoj godini. Potrebno je ponovo napomenuti da još svi podaci nisu revidirani, odnosno rezultat su procijene rizika i klasifikacije od strane banaka.

Smanjeno je i učešće troškova poslovnog prostora i ostale fiksne aktive sa 17,7% na 16,4% u ukupnom prihodu, kao efekat smanjenja ulaganja u fiksnu aktivu banaka čije se učešće u neto aktivu sa 4,0% smanjilo na 3,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Trend i struktura ukupnih prihoda i rashoda daje se u sljedećim tabelama i grafikonima:

Tabela 24 : *Struktura ukupnih prihoda*

- u 000 KM-

Struktura ukupnih prihoda	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		INDEKS	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Prihodi od kamata i slični prihodi								
Kamatonosni rač. depozita kod depoz.inst.	24.485	4,4	27.530	4,5	44.408	5,8	112	161
Kreditni i poslovi lizinga	304.464	54,4	354.721	57,4	457.839	59,4	117	129
Ostali prihodi od kamata	7.748	1,4	12.109	1,9	14.751	1,9	156	122
UKUPNO	336.697	60,2	394.360	63,8	516.998	67,1	117	131
II Operativni prihodi								
Naknade za izvršene usluge	124.053	22,2	126.583	20,5	150.351	19,5	102	118
Prihodi iz posl. sa devizama	28.968	5,2	26.257	4,2	30.266	3,9	91	115
Ostali operativni prihodi	69.779	12,4	70.121	11,5	73.056	9,5	102	104
UKUPNO	222.800	39,8	222.961	36,2	253.673	32,9	101	114
UKUPNI PRIHODI (I + II)	559.497	100,0	617.321	100,0	770.671	100,0	112	125

Grafikon 14 : *Struktura ukupnih prihoda*

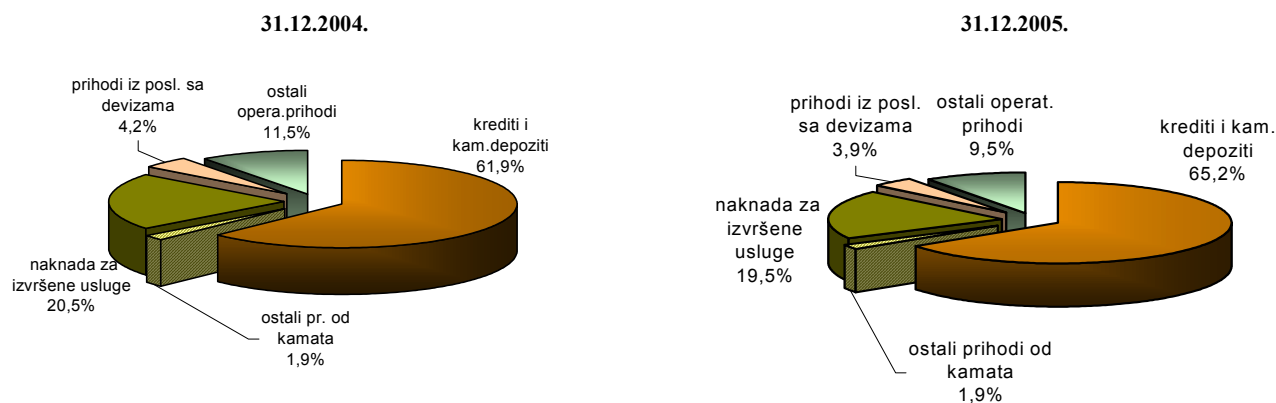
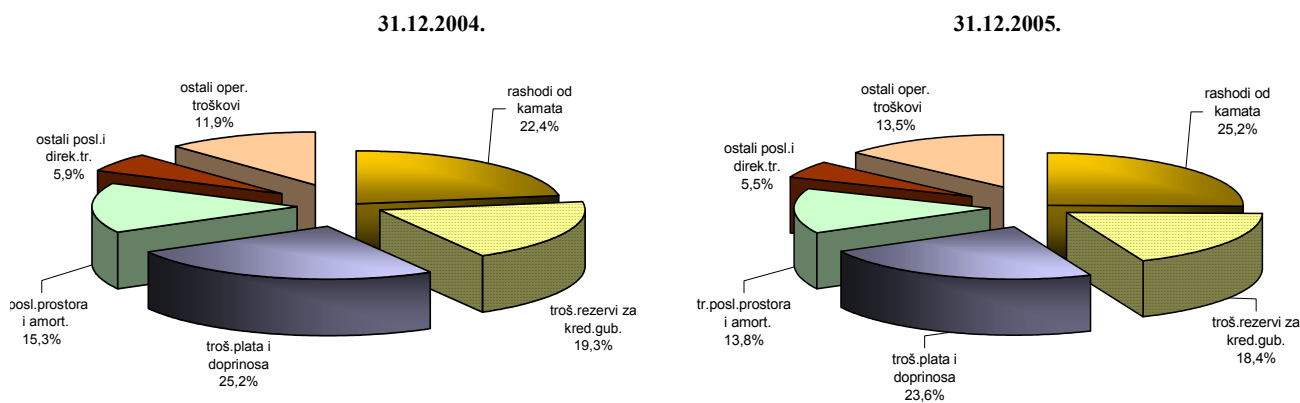

Tabela 25 : Struktura ukupnih rashoda

- u 000 KM-

Struktura ukupnih rashoda	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		INDEKS	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Rashodi od kamata i slični rashodi								
Depoziti	79.808	15,6	101.848	17,9	131.063	18,6	128	129
Obaveze po uzetim kredit. i ostalim pozajm.	12.828	2,5	22.979	4,0	40.345	5,7	179	176
Ostali rashodi od kamata	4.605	0,9	2.893	0,5	6.162	0,9	63	213
UKUPNO	97.241	19,0	127.720	22,4	177.570	25,2	131	139
II Ukupni nekamatni rashodi								
Troškovi rezervi za opći kred. rizik potencijalne kreditne gubitke	113.354	22,2	110.142	19,3	129.937	18,4	97	118
Troškovi plata i doprinosa	133.912	26,2	143.631	25,2	166.621	23,6	107	116
Troškovi posl.prostora i amortizacija	74.777	14,6	86.902	15,3	97.232	13,8	116	112
Ostali poslovni i direktni troškovi	31.693	6,2	33.505	5,9	38.683	5,5	106	115
Ostali operativni troškovi	60.246	11,8	67.867	11,9	94.836	13,5	111	140
UKUPNO	413.982	81,0	442.047	77,6	527.309	74,8	107	119
UKUPNI RASHODI (I + II)	511.223	100,0	569.767	100,0	704.879	100,0	112	124

Grafikon 15 : Struktura ukupnih rashoda

U sljedećim tabelama dati su najznačajniji koeficijenti za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti banaka:

Tabela 26 : Koeficijenti profitabilnost, produktivnosti i efikasnosti po periodima

-u %-

KOEFICIJENTI	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.
Povrat na prosječnu aktivu	0,88	0,69	0,73
Povrat na prosječni ukupni kapital	6,75	5,57	6,33
Povrat na prosječni dionički kapital	8,16	6,61	7,83
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	4,60	4,08	4,05
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	4,27	3,41	3,03
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	8,88	7,49	7,07
Poslovni i direktni rashodi ²² /prosječna aktiva	2,79	2,20	2,01
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	5,17	4,57	4,28
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	7,95	6,76	6,29

²² U rashode su uključeni troškovi rezervi za potencijalne kreditne gubitke.

Tabela 27 : *Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti na dan 31.12. 2005.*

-u %-

KOEFIKIJENTI	31.12. 2005.		
	DRŽAVNE BANKE	PRIVATNE BANKE	PROSJEK UFBiH
Povrat na prosječnu aktivu	0,67	0,73	0,73
Povrat na prosječni ukupni kapital	1,59	7,31	6,33
Povrat na prosječni dionički kapital	1,83	9,19	7,83
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	3,54	4,07	4,05
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	6,41	2,86	3,03
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	9,95	6,93	7,07
Poslovni i direktni rashodi/prosječna aktiva	3,87	1,92	2,01
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	4,90	4,25	4,28
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	8,77	6,17	6,29

Analizom osnovnih parametara za ocjenu kvaliteta profitabilnosti uočava se da su dva najvažnija indikatora profitabilnosti : ROAA (povrat na prosječnu aktivu) od 0,73% i ROAE (povrat na prosječni dionički kapital) od 7,83% u odnosu na 2004. godinu bolji.

Produktivnost banaka, mjerena odnosom ukupnog prihoda i prosječne aktive (7,07%), kao i ostvareni neto kamatni i operativni prihod po jedinici prosječne aktive, ipak su nešto lošiji zbog, s jedne strane, daljeg bržeg rasta stope prosječne aktive (28%) u odnosu na rast neto prihoda od kamata (27%), zatim trenda smanjenja kamatnih stopa, bržeg rasta dugoročnih kredita i povećanja njihovog učešća u ukupnim kreditima, bržeg rasta kamatnih troškova, a s druge strane sporijeg rasta prosječne kamatonosne aktive od prosječne ukupne aktive i smanjenja njenog učešća za 1% u strukturi prosječne aktive.

Svi ključni pokazatelji profitabilnosti analizirani prema kriterijumu vlasništva u bankama, pokazuju da privatne banke posluju rentabilnije, produktivnije i efikasnije, što im osigurava konkurentnu prednost u odnosu na državne banke i ukazuje na nužnost završetka privatizacije preostalih državnih banaka.

Profitabilnost banaka u narednom periodu i dalje će najviše zavisiti od kvaliteta aktive, odnosno izloženosti banke kreditnom riziku, te efikasnog upravljanja operativnim troškovima. Stoga je ključni faktor efikasnosti i profitabilnosti svake banke kvalitet menadžmenta i poslovna politika koju vodi jer se time najdirektnije utiče na njene performanse.

Takođe, u novim tržišnim uslovima banke polako usvajaju novi koncept poslovne politike primjerene tržišno orjentiranom bankarstvu čiji je cilj ostvarivanje što većeg profita, obezbjeđujući pri tome stabilnost banke i adekvatno upravljanje i kontrolu svih rizika kojima je banka izložena u poslovanju, a primarno kreditnog rizika. Međutim, uključivanjem u međunarodno finansijsko poslovanje i tržišta banke će u budućnosti biti više izložene tržišnim rizicima: kamatnom, deviznom i cjenovnom, kao i riziku zaduživanja, što će zahtijevati dalje jačanje kapitalne osnove ne samo iz internih izvora kroz povećanje zadržane dobiti iz ostvarenog profita nego i iz eksternih izvora, što je istovremeno i preduslov za dalju ekspanziju i rast banaka.

2.3. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz kreditni rizik, jedno od najsloženijih i najvažnijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je permanentna obaveza banke i osnovna pretpostavka za njenu održivost na finansijskom tržištu. Takođe, to je jedan od ključnih preduvjeta za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankarski sistem u svakoj zemlji.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti propisani su minimalni standardi koje je banka dužna da osigura i održava u procesu upravljanja ovim rizikom, odnosno minimalni standardi za kreiranje i provođenje politike likvidnosti koja osigurava sposobnost banke da potpuno i bez odlaganja izvršava svoje obaveze na dan dospijea.

Općenito, navedeni propis predstavlja okvir za upravljanje rizikom likvidnosti i sadrži kvalitativne i kvantitativne odredbe i zahtjeve prema bankama. Detaljno su definisane obaveze i odgovornosti Nadzornog odbora i uprave banke u pogledu donošenja i provođenja programa za upravljanje rizikom likvidnosti, a koji uključuje politike likvidnosti, zatim strategiju likvidnosti banke, te efikasne procedure i tehnike za projekciju, ocjenu, praćenje i kontrolu likvidnosti banke. Propisani su limiti koje banke trebaju ispunjavati vezano za prosječni dekadni minimum i dnevni minimum novčanih sredstava u odnosu na kratkoročne izvore, kao i minimalni limiti ročne usklađenosti dospijea instrumenata finansijske aktive i obaveza do 180 dana. Takođe, propisana je obaveza dostavljanja izvještaja o poziciji likvidnosti i ročnoj usklađenosti FBA²³.

Na osnovu dostavljenog seta izvještaja koji se odnose na segment likvidnosti, te svih ostalih relevantnih podataka iz drugih izvještaja, kao i ocjene u on site kontrolama adekvatnosti pozicije likvidnosti banaka i praksi banke u upravljanju izvorima sredstava u odnosu na njen rizik, analizira se izloženost riziku likvidnosti i likvidnosna pozicija banaka pojedinačno i ukupnog bankarskog sistema.

Kod analize i ocjene nivoa i trenda rizika i pozicije likvidnosti potrebno je uzeti u obzir niz faktora, kako eksternih (institucionalni okvir, uloga i funkcija CB BiH koja radi po modelu currency bord, dostignuti stepen razvoja finansijskog tržišta u BiH i sl.), tako i internih koji su određeni i specifični za svaku pojedinu banku (struktura i ročnost stavki aktive i pasive, koncentracije u izvorima, posebno depozita i stabilnost najvećih stavki-sredstava velikih deponenata, vlasništvo, pristup i raspoloživost tržišnih izvora finansiranja sredstava, postojanje planova za vanredne- neočekivane situacije i sl.).

U posljednje tri godine, po nalogu FBA banke u Federaciji BiH provele su intenzivne aktivnosti na poboljšanju ročne usklađenosti finansijske aktive i obaveza, koja je bila značajno narušena u periodu koji je prethodio, a iz razloga kreditne ekspanzije i to dugoročnih kredita, finansiranih iz izvora (najviše depozita) koji nisu bili adekvatne ročnosti. Provedene aktivnosti i mjere pozitivno su se odrazile na smanjenje debalansa u ročnim profilima stavki aktive i obaveza i postizanje usklađenosti u okviru propisanih limita.

U strukturi izvora finansiranja banaka u Federaciji BiH najveće učešće od 73,2% imaju depoziti, dok se u zadnje tri godine povećava učešće uzetih kredita (sa 31. 12. 2005. godine iznosi 12,3%), koji su sa dužim periodima ročnosti i predstavljaju kvalitetan izvor za

²³ Izvještaj o poziciji likvidnosti dostavlja se dekadno, a Izvještaj o ročnoj usklađenosti finansijske aktive i obaveza i Pregled 15 najvećih izvora sredstava banke dostavljaju kvartalno.

dugoročne plasmane, a značajno su doprinijeli ročnom usklađivanju dospijeaća stavki aktive i obaveza.

S druge strane, ročna struktura depozita je znatno nepovoljnija, iako je već duži period prisutan trend poboljšanja. Rizik likvidnosti je u uskoj korelaciji s drugim rizicima, a u ovom slučaju se negativno efektira na profitabilnost banaka.

Tabela 28 : Ročna struktura depozita

- u 000 KM-

DEPOZITI	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Štednja i dep. po viđenju	2.215.925	51,6	2.663.053	47,5	3.264.937	47,5	120	123
Do 3 mjeseca	303.203	7,1	389.395	7,0	408.679	6,0	128	105
Do 1 godine	447.952	10,4	490.685	8,8	541.832	7,9	110	110
1. Ukupno kratkoročni	2.967.080	69,1	3.543.133	63,3	4.215.448	61,4	119	119
Do 3 godine	715.648	16,7	1.367.882	24,4	1.709.665	24,9	191	125
Preko 3 godine	609.981	14,2	691.223	12,3	938.935	13,7	113	136
2. Ukupno dugoročni	1.325.629	30,9	2.059.105	36,7	2.648.600	38,6	155	129
UKUPNO (1 + 2)	4.292.709	100,0	5.602.238	100,0	6.864.048	100,0	131	123

U ročnoj strukturi depozita došlo je do manjih promjena u okviru dvije osnovne grupe podjele prema ročnosti. Iako su u kratkoročnim depozitima najveću stopu rasta od 23% imali depoziti po viđenju, njihovo učešće od 47,5% ostalo je nepromijenjeno. Posmatrano sektorski nominalno najveći rast od 544 miliona KM ili 25% imali su depoziti stanovništva, s tim da je 41,7% depozita stanovništva po viđenju. Depoziti oročeni do tri mjeseca i preko tri mjeseca do jedne godine su porasli za 5% odnosno 10%, ali je njihovo učešće u strukturi u odnosu na 2004. godinu smanjeno.

Dugoročni depoziti su u 2005. godini povećani za 29%, a njihovo učešće je povećano sa 36,7% na 38,6%. Treba istaći da je dominantno učešće dugoročnih depozita dva sektora, i to: stanovništva od 41,6% i bankarskih institucija 34,9%, s tim da se na depozite stanovništva odnosi 56,5% depozita oročenih do tri godine, a kod depozita oročenih preko tri godine sredstva sektora bankarskih institucija učestvuju sa 67,6%.

U funkciji planiranja potrebnog nivoa likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala, i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog portfolija je determinisana upravo ročnošću izvora. S obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana sa funkcionalnim karakteristikama bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontrolišu i drže ročne debalanse između izvora i plasmana u okviru propisanih minimalnih limita.

Tabela 29 : Ročna struktura kredita

-u 000 KM-

KREDITI	31.12.2003.		31.12.2004.		31.12.2005.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dospjela potraživanja i plaćene vanbil.obaveze	177.174	5,1	214.244	4,8	218.406	3,9	121	102
Kratkoročni krediti	776.014	22,5	991.183	22,4	1.134.850	20,5	128	115
Dugoročni krediti	2.496.554	72,4	3.217.112	72,8	4.192.050	75,6	129	130
UKUPNO KREDITI	3.449.742	100,0	4.422.539	100,0	5.545.306	100,0	128	125

U 2005. godini došlo je do bržeg rasta dugoročnih kredita (stopa rasta 30%), nego kratkoročnih (15%), što je imalo uticaja i na rast učešća dugoročnih kredita u ukupnim kreditima sa 72,8% na 75,6%. Sektorska analiza po ročnosti pokazuje da je učešće dugoročnih kredita u ukupnim kreditima datih stanovništvu 90%, a privatnim preduzećima 61%.

Iako su krediti kao najznačajnija kategorija aktive imali rast od 25% u 2005. godini i dostigli učešće od 59,1%, novčana sredstva su imala gotovo istu stopu rasta (24%), s tim da je učešće od 37,6% ostalo isto kao i na kraju 2004. godine.

Banke su u 2005. godini redovno ispunjavale obavezu održavanja propisane obavezne rezerve kod Centralne banke BiH. Krajem 2005. godine došlo je do izmjene propisa i povećanja stope obavezne rezerve, koja je od 01. 12. 2005. godine povećana sa 10% na 15%. Putem obavezne rezerve kao značajnog instrumenta monetarne politike, u BiH u uslovima funkcioniranja valutnog odbora i relativno finansijski nerazvijenog tržišta, ostvaruje se primarno monetarni cilj odnosno monetarna kontrola, u smislu zaustavljanja brzog rasta kredita ostvarenog u prethodnim godinama i smanjenja multiplikacije. S druge strane, primjena regulative o deviznom riziku i održavanje valutne usklađenosti s propisanim limitima, utiče takođe značajno na iznos koji banke drže na računu rezervi kod Centralne banke u domaćoj valuti čime se osigurava visoka likvidnost pojedinačno banaka i bankarskog sektora.

Za analizu likvidnosti koristi se više koeficijenata, a pregled najvažnijih daje se u sljedećoj tabeli :

Tabela 30 : *Koeficijenti likvidnosti*

- u % -

Koeficijenti	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.
1	2	3	4
Likvidna sredstva ²⁴ / ukupna aktiva	35,9	37,3	37,8
Likvidna sredstva / kratkoročne finans.obaveze	59,3	60,5	63,9
Kratkoročne finans.obaveze/ ukupne finans.obaveze	67,9	70,4	66,9
Kreditni / depoziti i uzeti krediti ²⁵	70,7	68,5	69,2

Svi navedeni pokazatelji likvidnosti govore da je pozicija likvidnosti bankarskog sistema u Federaciji BiH dobra, sa zadovoljavajućim učešćem likvidnih sredstava u ukupnoj aktivi i pokrivenošću kratkoročnih obaveza likvidnim sredstvima. Takođe, evidentno je da su prva tri pokazatelja poboljšana u odnosu na 2004. godinu. Posljednji pokazatelj izražen kao odnos kredita i izvora iz kojih su isti finansirani (depoziti i uzeti krediti) takođe je veoma dobar i na nivou je iskustvenog standarda, iako je neznatno lošiji (za 0,7 procentnih poena) u odnosu na 2004. godinu.

Propisani regulatorni zahtjevi prema bankama su dosta restriktivni, što je i rezultiralo dobrom likvidnošću banaka pojedinačno i ukupnog bankarskog sistema. Sve banke kontinuirano ispunjavaju i to znatno iznad propisanog minimuma, obavezu dekadnog prosjeka od 20% u odnosu na kratkoročne izvore sredstava, i dnevnog minimuma od 10% prema istoj osnovici, što se vidi iz sljedećeg pregleda.

²⁴ Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga finansijska sredstva sa rokom dospijeca manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite.

²⁵ Iskustveni standardi su: manji od 70%-veoma solidan, 71%-75%-zadovoljavajući, 76%-80%-na granici zadovoljavajućeg, 81%-85%-nedovoljan, preko 85%-kritičan.

Tabela 31 : *Pozicija likvidnosti- dekadni prosjek i dnevni minimum*

Opis	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
1. Prosječno dnevno stanje novčanih sredstava	1.701.809	2.502.469	2.687.043	147	107
2. Najniže ukupno dnevno stanje novč.sredst.	1.467.878	2.305.200	2.371.336	157	103
3. Kratkoročni izvori sred.(osnovica za obračun)	2.911.225	3.598.348	4.165.268	124	116
4.Iznos obaveze :					
4.1. dekadni prosjek 20% od iznosa red.br. 3	582.245	719.670	833.054	124	116
4.2. dnevni minimum 10% od iznosa red.br.3	291.123	359.835	416.527	124	116
5.Ispunjenje obaveze : <i>dekadni prosjek</i>					
Višak = red.br.1 – red.br. 4.1.	1.119.564	1.782.799	1.853.989	159	104
6. Ispunjenje obaveze : <i>dnevni minimum</i>					
Višak = red.br.2 – red.br. 4.2.	1.176.756	1.945.365	1.954.809	165	100

Pored navedenog propisanog minimalnog standarda, za analizu pozicije likvidnosti od ključnog značaja je praćenje preostalih dospijuća stavki finansijske aktive i obaveza prema vremenskoj skali, koja je s aspekta propisanih minimalnih limita kreirana na vremenski horizont od 180 dana.

Tabela 32 : *Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana*

Opis	31.12.2003.	31.12.2004.	31.12.2005.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
I. 1- 30 dana					
1. Iznos finansijske aktive	2.373.774	3.357.819	4.051.257	141	121
2. iznos finansijskih obaveza	2.415.178	3.121.488	3.668.868	129	118
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	-41.404	236.331	382.389	-	162
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	98,3%	107,6%	110,4%		
b) Propisani minimum %	100,0%	100,0%	100,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	-1,7%	7,6%	10,4%		
II. 1-90 dana					
1. Iznos finansijske aktive	2.693.183	3.723.961	4.559.015	138	123
2. iznos finansijskih obaveza	2.734.913	3.496.272	4.150.956	128	119
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	-41.730	227.689	408.059	-	179
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	98,5%	106,5%	109,8%		
b) Propisani minimum %	100,0%	100,0%	100,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	-1,5%	6,5%	9,8%		
III. 1-180 dana					
1. Iznos finansijske aktive	3.052.165	4.188.159	5.091.381	137	122
2. iznos finansijskih obaveza	3.006.331	3.877.037	4.598.836	129	119
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	45.834	311.122	492.545	679	158
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	101,5%	108,0%	110,7%		
b) Propisani minimum %	95,0%	95,0%	95,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	6,5%	13,0%	15,7%		

Propisani minimalni limiti za ročnu usklađenost dospijuća stavki aktive i obaveza su minimalni standardi koje banke moraju uključiti u svoje politike. Svaka banka treba da kreira i implementira vlastiti interni model upravljanja likvidnošću i strategiju, kao sastavni dio

programa za upravljanje rizikom likvidnosti. To znači kontinuirano mjerenje i praćenje neto potreba za izvorima finansiranja, kako bi unaprijed identifikovala mogućnost pojave neto deficita likvidnih sredstava i poduzela pravovremene aktivnosti na osiguranju dodatnih sredstava.

Takođe, banke su dužne usvojiti planove za nepredviđene situacije, sa jasno definisanom strategijom aktivnosti koje će poduzeti u slučaju da pozicija likvidnosti bude ugrožena. Ovo je posebno važno za banke u Federaciji BiH, imajući u vidu da Centralna banka BiH nema ulogu «pozajmljivača u krajnjoj nuždi», ali s druge strane, s obzirom na vlasničku strukturu naših banaka, većina banaka ima pristup finansijskim sredstvima i potporu od strane svojih osnivača-vlasnika.

Likvidnost bankarskog sistema u Federaciji BiH je, na osnovu svih iznesenih pokazatelja, visoka, što je i rezultat postojeće restriktivne regulative. Kako je ovaj segment poslovanja i nivo izloženosti likvidnosnom riziku u korelaciji s kreditnim rizikom, a imajući u vidu rastući trend i nivo kreditnog rizika, banke će u narednom periodu trebati još više pažnje posvetiti upravljanju rizikom likvidnosti uspostavljanjem i provođenjem politika likvidnosti koje će osigurati izvršenje svih dospjelih obaveza banke na vrijeme, a na osnovu kontinuiranog planiranja budućih likvidnosnih potreba uzimajući u obzir promjene u operativnim, ekonomskim, regulativnim i ostalim uslovima poslovnog okruženja banaka. FBA će, i putem izvještaja i on site kontrola u bankama, pratiti i nadzirati kako banke upravljaju ovim rizikom i da li postupaju u skladu s usvojenim politikama i programima.

2.4. Devizni rizik-devizna usklađenost aktive i pasive bilansa i vanbilansa

U svom poslovanju banke su izložene značajnim rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilansnim i vanbilansnim stavkama nastalim usljed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i devizni rizik (FX) koji nastaje kao rezultat promjena valutnih kurseva i/ili neusklađenosti nivoa aktive, pasive i vanbilansnih stavki u istoj valuti -individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno sa kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke.

U cilju osiguranja primjene i provođenja opreznosnih principa kod obavljanja deviznih aktivnosti banaka, te smanjenja uticaja deviznog rizika na njihovu profitabilnost, likvidnost i kapital FBA je donijela Odluku o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka kojom se regulišu minimalni standardi za donošenje i provođenje programa, politika i procedura za preuzimanje, praćenje, kontrolu i upravljanje deviznim rizikom.

Neusklađenost (razlika) između stavki koje se odnose na pojedinu stranu valutu u aktivni i pasivi bilansa i vanbilansu, predstavlja otvorenu deviznu poziciju (duga ili kratka) koja se može kretati samo u granicama minimalnih propisanih ograničenja obračunatih u odnosu na visinu osnovnog kapitala banke.²⁶

U cilju praćenja poštivanja propisanih ograničenja banke dnevno izvještavaju FBA.

Na osnovu kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvještaja o deviznoj poziciji banaka, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje FX aktivnosti u okvirima istih. Upravljanje FX rizikom u svakoj banci temelji se na donesenom programu koji

²⁶ Članom 8. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banke propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EUR najviše do 30% osnovnog kapitala, a za ostale valute do 20%, i deviznu poziciju banke najviše do 30%.

uključuje detaljne politike za upravljanje FX rizikom, kao i procedure za praćenje, primjenu, mjerenje i kontrolu FX rizika.

S obzirom da Centralna banka BiH funkcioniše kao valutni odbor i gdje je EUR valuta sidro valutnog odbora, u praksi banke nisu izložene deviznom riziku kada je u pitanju najznačajnija valuta EUR. Međutim, banke su u posljednje dvije godine, po nalogu FBA, poduzele značajne aktivnosti kako bi se uskladile s propisanim ograničenjima i otklonile ogromne valutne debalanse i neusklađenost, i to najviše za EUR. Način usklađivanja, a zatim i održavanja devizne pozicije u skladu s propisanim limitima, bio je specifičan za svaku pojedinačnu banku i određen najviše bilansnom i valutnom strukturom bančine aktive i obaveza.

Na kraju 2005. godine na nivou bankarskog sistema u valutnoj strukturi aktive banaka učešće stavki u stranim valutama iznosilo je 26% ili 2,5 milijardi KM (na kraju 2004. godine bilo je 28% ili 2,1 milijarda KM). S druge strane, valutna struktura pasive bitno je drugačija, jer je učešće obaveza u stranoj valuti 56% ili 5,2 milijarde KM (na kraju 2004. godine 54% ili 4,1 milijarda KM).

Dalje, ako se analizira struktura stranih valuta, u finansijskoj aktiviti²⁷ dominantno je učešće EUR sa 77% ili 1,9 milijardi KM (na kraju 2004. godine 78% ili 1,6 milijardi KM), a u obavezama 89% ili 4,7 milijardi KM (na kraju 2004. godine takođe 89% što je iznosilo 3,7 milijardi KM).

Međutim, u obračun izloženosti FX riziku mora se uzeti i iznos indeksiranih stavki aktive (kreditni) i obaveza²⁸, koji je posebno značajan u aktiviti²⁹ sa učešćem od 56% ili 3,2 milijarde KM na kraju 2005. godine, dok je učešće ostalih stavki u EUR 34% ili 1,9 milijardi KM, a u ostalim valutama 10% (na kraju 2004. godine indeksirani kreditni imali su učešće od 54% ili 2,5 milijardi KM, a stavke u EUR 36% ili 1,6 milijardi KM).

Na drugoj strani struktura finansijskih obaveza uslovljava i determinira strukturu stavki finansijske aktive, za svaku valutu pojedinačno. U obavezama najveće učešće od 86% ili 4,7 milijardi imaju stavke u EUR (najviše depoziti) , dok je učešće i iznos indeksiranih obaveza minimalan i iznosi 3,5% ili 190 hiljada KM (na kraju 2004. godine učešće obaveza u EUR bilo je 85% ili 3,7 milijardi KM, a indeksiranih obaveza 4,2% ili 183 hiljade KM).

U sljedećoj tabeli daje se struktura i trend finansijske aktive i obaveza i devizna pozicija za EUR kao najznačajniju valutu³⁰ i ukupno:

²⁷ Iz obrasca 5-Devizna pozicija : dio finansijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Prema propisanoj metodologiji, finansijska aktiva se iskazuje po neto principu (umanjena za rezerve za kreditne gubitke).

²⁸ U cilju zaštite od promjena deviznog kursa banke ugovaraju određene stavke aktive (kreditni) i obaveza s valutnom klauzulom-gotovo sve se vezuju za EUR (propisom je dozvoljena samo dvosmjerna valutna klauzula).

²⁹ Finansijska aktiva koja uključuje stavke u stranoj valuti denominirane u KM i kredite s valutnom klauzulom.

³⁰ Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija.

Tabela 33 : Devizna usklađenost finansijske aktive i obaveza (EUR i ukupno)

-u milionima KM-

Opis	31.12.2004.				31.12.2005.				INDEX	
	EUR		UKUPNO		EUR		UKUPNO		EUR	UKUPNO
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	6/2	8/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>I. Finansijska aktiva</i>										
1. Novčana sredstva	1.156	28,1	1.566	34,1	1.217	23,8	1.706	30,0	105	109
2. Krediti	383	9,3	433	9,4	598	11,7	653	11,5	156	151
3. Krediti s val. klauzulom	2.470	60,0	2.475	53,9	3.198	62,5	3.203	56,3	129	129
4. Ostalo	107	2,6	120	2,6	105	2,0	124	2,2	98	103
Ukupno (1+2+3+4)	4.116	100,0	4.594	100,0	5.118	100,0	5.686	100,0	124	124
<i>II. Finansijske obaveze</i>										
1. Depoziti	2.775	72,2	3.203	74,3	3.447	70,9	3.956	73,1	124	124
2. Uzeti krediti	754	19,6	784	18,2	1.052	21,7	1.093	20,1	140	139
3. Dep. i kred. s val. klauz.	183	4,8	183	4,3	190	3,9	190	3,5	104	104
4. ostalo	132	3,4	140	3,2	170	3,5	176	3,3	129	126
Ukupno (1+2+3+4)	3.844	100,0	4.310	100,0	4.859	100,0	5.415	100,0	126	126
<i>III. Vanbilans</i>										
1. Aktiva	11		11		11		13			
2. Pasiva	190		193		196		197			
<i>IV. Pozicija</i>										
Duga (iznos)	93		103		74		86			
%	11,3%		12,6%		8,2%		9,6%			
Kratka										
%										
Dozvoljena	30%		30%		30%		30%			
Manja od dozvoljene	18,7%		17,4%		21,8%		20,4%			

Posmatrano po bankama i ukupno na nivou bankarskog sistema FBiH može se konstatovati da banke imaju izloženost FX riziku u okviru propisanih ograničenja.

Sa 31. 12. 2005. godine dugu deviznu poziciju imalo je 14 banaka, a kratku 10, tako da je na nivou sistema iskazana duga devizna pozicija od 9,6% osnovnog kapitala banaka, što je za 20,4% manje od dozvoljene. Individualna devizna pozicija za EUR iznosila je 8,2% pri čemu su stavke finansijske aktive bile veće od finansijskih obaveza (duga pozicija).

Iako u uslovima funkcioniranja valutnog odbora banke nisu izložene deviznom riziku za najznačajniju valutu EUR, dužne su da se pridržavaju propisanih ograničenja za svaku valutu, kao i za ukupnu deviznu poziciju, te da dnevno upravljaju ovim rizikom u skladu s usvojenim programima, politikama, procedurama i planovima.

III. ZAKLJUČAK

Nakon što je konsolidacija i stabilizacija bankarskog sektora Federacije BiH dostigla zavidan nivo, naredne aktivnosti treba da budu usmjerene na dalji napredak i razvoj sistema. To pretpostavlja neprekidan angažman svih dijelova sistema, zakonodavnih i izvršnih vlasti kako bi se obezbijedilo stvaranje povoljnijeg ukupnog ekonomskog ambijenta što bi podsticajno djelovalo na banke i, povratno, na privredu.

Za ostvarenje ovakvih ciljeva neophodno je dalje angažovanje institucija i organa u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH na:

- objedinjavanju i uspostavljanju bankarske supervizije na nivou države;
- okončanju procesa privatizacije državnih banaka, odnosno definitivnom rješavanju njihovog statusa;
- unapređivanju uslova za djelovanje banaka na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine;
- kontinuiranom dograđivanju zakonske regulative za bankarski sektor i finansijski sistem polazeći od Bazelskih principa i Evropskih bankarskih direktiva;
- zaokruživanje i dogradnja regulative za finansijski sektor, koja se odnosi na djelovanje ili status mikrokreditnih organizacija, BOR i Investicijske banke Federacije BiH d.d. Sarajevo, preduzeća koja se bave lizingom itd.;
- ubrzavanju provođenja ekonomskih reformi u realnom sektoru kako bi se dostigao nivo ostvaren u monetarnom i bankarskom sektoru;
- ubrzavanju uspostavljanja posebnih sudskih odjela za privredu;
- uspostavljanju efikasnijih postupaka izvršenja zaloga;
- donošenju zakona o zaštiti povjerilaca i veće i konkretne odgovornosti dužnika.

Agencija za bankarstvo FBiH u narednom periodu će:

- nastaviti kontinuiran nadzor banaka off-site i on-site kontrolama, sa težištem na ograničenim-ciljanim kontrolama dominantnih rizičnih segmenata bančinog poslovanja, što će doprinijeti da supervizija bude frekventnija i efikasnija;
- ubrzati okončanje procesa preostalih privremenih i likvidacionih uprava;
- insistirati na kapitalnom jačanju banaka, posebno onih koje bilježe nadprosječan rast aktive;
- u cilju zaštite deponenata, posebno nadzirati banke u kojima je koncentrisan veliki iznos štednje i drugih depozita;
- raditi na dogradnji podzakonske regulative iz domena ovlaštenja FBA; polazeći od Bazelskih principa i uvažavajući Evropske direktive kao dio priprema za priključivanje BiH Evropskoj uniji;
- nastaviti permanentnu edukaciju i stručno osposobljavanje sopstvenih kadrova;
- održati kontinuitet kontrole platnog prometa;
- nastaviti sistematsko praćenje aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i unaprijeđivati saradnju sa drugim nadzornim i kontrolnim institucijama;
- kontinuirano operativno osposobljavanje novog informacionog sistema koji će omogućiti rano upozoravanje i preventivno djelovanje u otklanjanju slabosti u poslovanju banaka;
- unaprijeđivati saradnju sa Udruženjem banaka;
- uspostavljati i širiti saradnju sa supervizorskim autoritetima u zemljama iz kojih su investitori prisutni u bankarskom sektoru FBiH;
- organizovati savjetovanja i pružati stručnu pomoć u primjeni zakonske i podzakonske regulative za bankarstvo, itd.

Kao najbitniji dio sistema, banke bi trebale koncentrisati aktivnosti na:

- daljnje kapitalno jačanje, srazmjerno rastu aktive i rizika;
- poboljšavanje kvaliteta aktive;
- jačanje internih kontrola i uspostavu internih revizija koje će biti potpuno neovisne u radu;
- dalji razvoj kartičarskog poslovanja i elektronskog bankarstva i uvođenju drugih, novih proizvoda i usluga;
- razvijanje procedura za kontrolu i unaprijeđivanje informacionih tehnologija,
- kadrovska jačanje i stručno osposobljavanje;
- zadržavanje kontinuiteta u sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma dosljednom primjenom usvojenih politika i procedura;
- razmotriti eventualne implikacije donošenja Zakona o porezu na dodanu vrijednost;
- unaprijeđivanje rada Udruženja banaka;
- formiranje jedinstvenog registra neurednih dužnika-pravnih i fizičkih lica, na nivou Federacije putem Udruženja banaka, koji će osiguravati podatke bankama u cilju smanjenja kreditnog rizika, itd.